

III

SISU:	<i>Jüri Ximmel:</i>	JÕULITÄHT MEIE KODU KOHAL
	<i>Imant Rebane:</i>	ÕPILASRINGILE
	<i>Dale Carnegie:</i>	NAERATUS
	<i>Evald Lall:</i>	JUSTUSE JÕULUD
	<i>Vil Aug. Xalvi:</i>	JÕULIHÜÜD
	<i>Ants Mõrd:</i>	JÕULIMÕTE
	<i>Xarl Xallak:</i>	HEINAL
	<i>Imant Rebane:</i>	RIKAS SUVI
	<i>Richard Mõttus:</i>	RANNALAUL
	<i>Gervin Xõll:</i>	ESIMENE LUMI
	<i>Avo Valdes:</i>	REISIMULJEID SOOMEST
	<i>Toimetus:</i>	HR. INSP. K. MAASIK 50-AASTANE
	<i>Ain Ainsaar:</i>	KODUTEEL
		HILISSUVI
	<i>Ants Loim:</i>	KALURID
	<i>Ain Ainsaar:</i>	FR. TUGLAS: „KOGUTUD NOVELLID“ II
		ANONYMUS: „ÜHE NORRA REISI KROONIKA“
	<i>Eeva humanissime:</i>	KRATID

KROONIKAT ÕPILASRINGI JA OSAKONDADE TEGEVUSEST.
 KAAS — M. PORT. ILLUSTRATSIOONID — TH. PÖDERSOO.
 FOTOD — A. SARV, M. PORT JT.

ENS
RIN
Re
SP, 337

TARTU I GÜMNAASIUMI, I PROGÜMNAASIUMI, I REAALKOOLI,
TEHNIKUMI JA TEHNIKAKESKKOOLI ÕPILASRINGI AJAKIRI

NR. 1

DETSEMBER 1939

VII AASTAKÄIK

Jüri Kimmel

Jõulutäht meie kodu kohal

„Me oleme näinud tema tähte . . .“

Matteus 2, 2.

NAD saabuvad jälle, nagu vanad head ja ustavad sõbrad — meie põhjamaa säravad jõulud. Kes meist suudaks jääda ükskõikseks, kui nad jõuavad pärale? Kel poleks sooje mälestusi jõuludest? Kes pole hareduses seisatanud särava jõulupu juures ja kes pole osa saanud selle salapärase öö õnnistavast rahust ja vaikusest?

Kui palju rõõmu, kui palju põksuva südamekese kannatamatut ootust meenub sest ajast, kui jõuluõhtul oodati tagatoas ukse avamist ettetuppa, kus parajasti süüdati küünlaid kuuse küljes! Ja kui siis juba seal oldi, oli tuba täis paljude küünalde sära ning jõululõhna, mis levines kuuse okstelt ja jõlutoidult ahjust. Kes suudaks edasi anda ja hinnata tundeid, mis siis elasid lapsehinges.

Või jälle mähituna vanaisa kasukasse sõideti jõuludeks koolist koju läbi lumise laane aisakellade helisedes. Milline pidulik rõõm ja vaikne kojuigatsus segunes siis unistusega soojast tuttavast toast, jõulurõõmudest õues ja metsas. Kel meist ei lähe nende mälestuste juures süda soojaks, eriti neil, kes tulevad maalt linna kooli ja kes oma kodu sääl soo serval või metsa ääres ei ole unustanud ning kes pöörduvad jõuluõhtul sinna tagasi, kas ilmsi või unelmates.

„Me oleme näinud tema tähte,“ tahaksime ütelda ühes hommikumaa tarkadega, „meie kodu tähte, tema soojust, hubasust, ta armsust, ta püsivust — ja kõike seda just jõuluõhtu valguses.“ Ei suuda unustada teda see, kes on

näinud tema tähte, nagu ei saanud unustada targad Petlemma tähte lihtsa lauda kohal. Sest Jumal on pidanud seda tarvilikuks, et ta laskis oma armastuse kõige kallima vara sündida maailmale — ei mitte mõnes kuninga lossis, vaid — „halvas laudas“, „heinte peal“.

Jõulu ajal pöörduvad miljonite inimeste silmad Petlemma tähe poole. Kuid vaevalt tahame meie seda teha, kui hakkab Petlemma tähe valguses paistma meie kodutare katus ja karjalaut, kui tunneme jõululõhna ja küünalde soojust... Ega oleks tõesti palju aimu meil jõulutähest koduta ega kodu jõululagusega. Need kaks sulavad mu meeles ühte, nii tihedalt ühte, nagu mu kodu ja mu ema. Sest ema tutvustas mind esmakordselt jõululapsega, kui ta võttis mu sülle ja viis mu esmakordselt tuppa küünalde valgusse — ja...

me oleme näinud Tema tähte... hommikumaa.

Aga kas näeme Tema tähte tõusvat meie kodude üle puhtas armastusleegis, mis kuldab üle laste ja vanemate vahekorra, mehe ja naise, isa ja ema läbisaamise, vendade ja õdede suhtumise?

Me oleme näinud Tema tähte — olgu pandiks see tunnistus sellele, et Tema täht ikka selgemini ja puhtamini hakkaks särada iga kodu kohal meie kodumaal ja kogu meie kauni maailma kohal, kus on kahjuks veel liiga palju pilkast pimedust ja pimendamist, vaenu ja vihkamist, sõda ja kõike muud. Aga kui me ühes hommikumaa tarkadega tahame väita, et oleme näinud tema tähte, siis ei taha me seda mitte unustada ega lasta hirmutada heroodeste kurjusest ning kavalusest, vaid tungime edasi oma sihi poole, oma kodu kolde pühaduse poole, jõululapse Jeesuse juurde Petlemma sõimes. Tema kehastab eneses kõike seda püha ja kõrget, ilusat ja head, mis eales on tõusnud inimeste mõtteisse ja südameisse, ja mida Jumal ise tahab meile kindida jõuludega. Tema täheta on me elu külm ja kodutu, talumatu ja pime.

Laskem jõuluajal elavaks saada mälestused Petlemma tähest, mille valgus hakkas paistma meieni esmalt meie kodust. Uuendagem sidemed oma koduga ja laskem Petlemmas nähtud täht särada uues valguses oma südames, et võiks vabalt ja vägevasti kõlada me kodudes jõululaul tänuks Jumalale selle eest, et me oleme tohtinud ja võime ikka veel näha tema tähte.

Õpilaringile

Sammume käsikäes ajaga, kus taas tõde puuakse risti ja inimene unustab, et ta inime on. Lõmastav sõjasaabas tallab uuesti maadligi suured ideed, mis kunagi tõusid elavaks enesalgamisest, ohvrimeelest ja õiglase südame julgusest. Õigus ning hüve on muutunud relatiivseiks mõisteiks ja inimese väärtust ei hinnata enam selle näo ja hinge järele, mis Jumal talle andis. Sõprus on saanud — alanduseks või ründamisjõu tugevdamiseks. Maailm põleb.

Aga jõulud tulevad ikka nagu varemgi, astudes vargsi üle koduläve. Küünaldes kuusk ei lõhna sugugi teisiti ja lumine mets varjab taevarandade taguse hukku. Sõdurgi meenutab kaevikus rahujõule ja kunagist lapserõmu ema hoolest õrnade käte man.

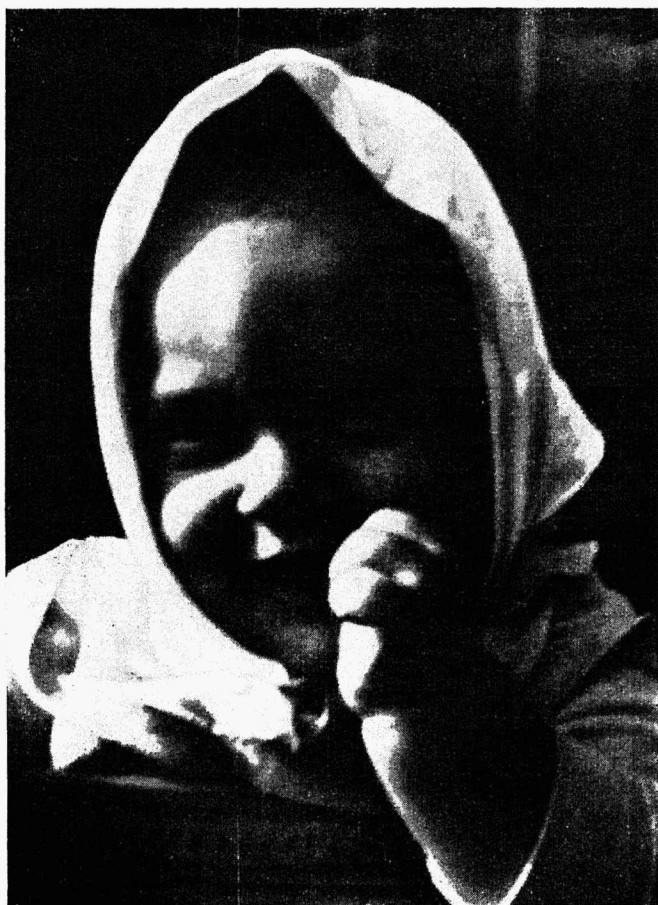
Jõulude kui rahupühade mõte on niivõrd sügav, et see ei kaota oma väärtust ka sõjapalavikus. Nende pühade ajal õppigem hindama suurimaks rahu ja hävist häirimatut õnne. Süvenegem iseenesesse ja iseene tee jälgimisse, et tuua end tagasi igapäevsusse eksikäikudelt. On tarvis taas iseennast leida, et mitte eneselegi võõraks jääda.

Meie, noored, peame tunnistama välisest jõust ülemaks vaimse, sest see suund on meie rahva edasise elu pandiks. Meie käes on ehituskruun, kuhu noorte ehitav põlv peab rajama tugeva omariikluse hoone. Töö, tõetaotlus ja rahuarmastav sallimine on selle ülesande õnnestumise eeldused. Jõulud oma soojusega hingestagu meid selleks.

Jõulud tulevad meie kodudesse nagu varemgi...

*Dmant Rebane,
Õpilaringi esimees*

Naeratus

TA ei maksa midagi, aga loob palju.

Ta rikastab neid, kes ta saavad, vaeseks tegemata neid, kes ta annavad.

Ta toimub ühe hetke jooksul, aga mälestus temast kestab mõnikord eluaja.

Keegi pole nii rikas, et temata läbi saada; ja mitte keegi nii vaene, et ei saaks teda anda.

Ta loob õnne kõikjal ja on sõpruse märgusõnaks.

Ta on puhkus väsinule, lootus meeleheitjale, päikesekiir kurvale ja looduse parim vastumürk murele.

Teda ei saa osta, kerjata, laenata ega varastada, sest ta ei oma mingit väärtust enne, kui ta kellelegi antakse.

Kui kohtad kedagi, kes on liiga väsinud, mures või meeleheitel, et sulle naeratada, siis ole hea, naerata ise temale!

Sest ükski ei vaja naeratust nii väga kui need, kellel pole seda enam jäänud teistele andmiseks.

Mälestusõis mõnest kallist naeratusest võib taas ja taas puhkeda sinu hinges.

Saa sinagi nii rikkaks, et võid naeratada alati puhtast ja kergest südamest.

Dale Carnegie järel.

Justuse jõulud

HALL taevast langes valge lumena mustale maale, kattis kraavid ja lagedad nurmed, muutis metsa pidulikult valgeks ja toredaks. Oli peaaegu sula. Lumi liugles alla suurte tükidena, jäi kohedalt hangedesse ja aia-postidele tekkisid ümmarad katted. Teed läbi metsa olid sadanud täis ning jäljed olid kadunud. Oli vaid vaikus, olid puud ja lumi.

Suur ja lai on Sooranna laas. Suvel satub vaid harva selle viimastesse kolgastesse inimese jalg, kuigi marju leidub seal külluses. Aga laanes elab ka karuperekondi — marjanaised on juba saanud kimbutada. Talvel kaikuvad laane lumised võlvid kirvehoopidest ja puulõikajate hõigetest. Vahel pauguvad püssidki ja koerad kihutavad jäneste jälil. On kohti seal laanes, kuhu on juurdepääs õige raske. Kõneldakse jubedaid lugusid kunagisist röövlikoopaist, mis pidavat veel praegugi olema alles sügavais metsakolkais. Jaa, neid on mõnigi inimene näinud oma silmaga.

Praegu aga ei suudaks uskuda midagi niisugust selle metsa kohta. Pehme lumi kaotas kogu laane sünguse ja kattis kõik saladuslikud varjud.

Aäretu üksindus. Aga seal liikus keegi. Puude vahel sumpas inimene läbi lume. Kүүrutades puges ta läbi takistavate okste, ta poolkasukas pühkis rabinallund. Tee näis talle olevat tuttav, sest viivitamata ruttas ta edasi, seljas pamp ja kasukahõlmad eest lahti. Mees oli palja käsi, nahksirmiga müts oli silmadel, kaelarätt oli tugevasti sõlme tõmmatud. Ja sõlmeotsad seisid kangelt laiail. Mees rühkis otsemaid sinna kahtlase laaneossa, kus leiduvat röövlikoopaist ja karupesi.

Viimaks peatus ta lumise kühmu ees tihedaimas padrikus. Lumehangest kerkis must ja suitsunud plekkтору.

Mees pühkis kuuseraoga paksu lumekorra eemale ja nähtavale tuli midagi luugisarnast, poolviltu maapinnaga nagu mõni keldriüks. Ta veeretaskukse

eest kivi kõrvale, praotaskukse ja pugessisse. Oli täiesti pime, kuid kohe särtsatas tuletikk ja läideti väike petrooleumilamp. See oli imelik ruum, kaevatud poolenisti maa sisse. Põrand laudadest, seinad läbipõimitud okstest, toeksmõned maa sisse taotud vaiad. Suur kolle oli nurgas ja selle juures midagi asemetaolist, hunnik riideid päitsis. Tahumata pakujupp oli istmeks, millel asetses praegu lamp. Muud agapolnud näha, sest ruumi nurgad olid mähitud pehmesse pimedusse.

Mees viskas seljast üliriided, kүүrutaskolde kohale ja hakkaskuhuma. Pani siis juurde uut küttematerjali ja valvas kuni tuli hakkaskpõlema. Aegamööda levis mõnus soojus koopanurkades ja mees pöörasktulele juba selja, sest käed ja nägu õhetaskitulepaistest. Seljaga tule poole, hakkaskta harutama oma kompsu. Tõiskalt esile toitu, pudeliski mitu paberkotikest.

Siiskpööraskselja kraamile, toetaskkүүnarnukid põlvedele, võttiskpea käte vahele ja jäisknii liikumatult istuma, pilk kiindunud tulle. Ta varivärisest tontlikult koopa vastasseinal ja lael, tantsides tuletaktisktuuletõmbuse järele.

Justus Tohik oli jäänud mõttesse. Temaga juhtuskviimasel ajal sageli. Jälle pidi ta otsast lõpuni läbiskirvima oma elulookleheküljed, kuigisksee oli talle ääretult vastumeelne. Ilmusid pildid lapseest ja hilisemaist aegadest ja oma mõttekäigulõpul jõudisktalati selle sündmuseni, mis sündiskteda elama juba mitmendat kuud selles koopas. Aga kunagiskpolnud ta jõudnud sellest punktist edasi, kunagiskei julgenud ta kujutleda, mis võiskjuhtuda tulevikus. Tal oli ainuke õnnelik mälestuskminevikust. — Ta on veel väike poisk, isa-ema ainuke. On jõululaupäeva õhtu ja kogu perekond on õnnelikult koos. On ka Emma-tädi, paks ja rooska — lauskaheaduskise. Justus istub tädi süles, naerab ja närib piparkooki. Isa ja ema istuvad kõrvu, vaatavad agarohkem teineteiskotsa ja

naeratavad. Oi kui õnnelik ta oli siis oma kingituste üle! Missugune tore hobune, ilusat pruuni värvi, rattad all ja ehtsatest jõhvidest saba taga! — Justus sulges silmad, püüdis vägisi alles hoida seda kujutlust, seda ainukest ilusat. Aga see ei õnnestunud kuidagi. Sealsamas trügis ette uus pilt: ühed teised jõulud. Nüüd aga pole isa ega Emma-tädi. Emaga istuvad nad külmas keldritoas ja laulavad jõululaulu. Aga lauluviis heljub valge pilvena nende suust ja kokkupandud käed on sinised. Nad on vaeseks jäänud, isa on surnud ja Emma-tädi on mehel — kes neist enam hoolib? Aga see on ikkagi jõuluõhtu, sest toas on kuuseke ja puhas lina on laual.

Ka homme on jõululaupäev. Seda teadis Justus Tohik hästi, aga see teadmine veeretab tusa südamesse ja pakitsemise kurku. Tema elu oli imelikult muutunud, olgugi et elatud aastate arv oli alles väike. Ta oli olnud ulakas ja sõnakuulmatu. Poisikesepõlv oli möödunud tänaval ja laadaplatsil omasuguste seltsis. Pesunaisest ema ei saanud muud teha kui hoiatada, järelvalveks puudus aeg. Kui aga poisil läbi said põlvpükste-aastad, hakkas ema manitsema poega, et see otsiks tööd, hakkaks kingsepaõpila-seks või jooksupoisiks. Aga kinos nähtud seiklusfilmid näitasid Justusele, et on olemas seal kuskil merede taga üks maa,

kus vahvad mehed kihutavad hobustel ja paugutavad püsse. Miks ei pidanud temalgi õnnestuma seal maal pääseda haljale oksale ja leida lõpuks lokisjuukselist neidu, kes jätaks oma kodu ja vanemad ja tuleks temaga seiklustesse indiaanlaste ja teeröövlitega?

Tarvis oli vaid raha, et sõita pealinna. Sealt oli ju nii kerge põgeneda mõne inglise laeva söepunkris. Ja kui laev on merel, võis ta tulla sealt välja nõrgisena ja võidurõõmsalt ja naerda näkku söimavale kaptenile. Sest ega tema pärast tagasi minda. Nii olekski aga ka tee lahti tulevikule.

Justus teadis, kus hoidis ema üüri- raha. Naelaga luku lahtivõtmist oli ta õppinud juba ammugi. Kordagi ei mõelnud ta sellele, mis teeb ema, kui leiab oma rahanatukese ja poja kadunud olevat. Võib-olla et kui ta oleks sellele mõelnud, polekski ta midagi sellesarnast ette võtnud. Aga ta läks ja kõik, mis sellele järgnes, tuli nagu iseenesest.

Põgenemine ei õnnestunud, ta tabati ja saadeti tagasi maale. Koju ta ei julgenud enam minna, tundes põletavat häbi ja kartust. Raha kulus ruttu. Sõbrad aga andsid talle nõu, kuidas uuesti hankida raha lõbusaks eluks. Kirjeldamatult vastik oli esimene vargus. Teda pilgati ja öeldi, et halemeelsest mehikesest ei saavat kunagi „ühiskonnavarade

normeerijat". Olles juba sattunud sel-
lisele teele, ei suutnud teda enam miski
pidada. Siiani olid tal õnnestunud juba
mitmed tehingud. Sellest kasvas julgus.

Siis aga juhtus, et ta tabati rikka
juudi puhvetikapi eest. Ta oli peaaegu
õnnelik, kui vanglauksed sulgusid ta
selja taga. Trellitatud akendest ei
küündinud ta midagi nägema, aga ta oli
rahul ja pidas seda endale parajaks.

Suvel viidi ta välistöödele. Valvu-
rite silma all küürutas ta päevast päeva,
surus labidat maasse ja heitis mulda. Ta
ei mõtelnud midagi, töötas vaid ristihamb-
bul. Valvur vaatles teda kaastundlikult.
Kui noor alles... Jah, see on elu. Töö
vaheajal seisis Justus alati mõne puu na-
jal, käed rinnal vaheliti ja vaatas üksi-
silmi kas pilvejooni või taamal sinenda-
vat metsaviiru. Kui veel katsuks kord
hakata elama uut elu? Ara istuda veel
see aasta ja katsuda leida teenistust.

Niisuguseid mõtteid mõlgutas Justus
ka tol päeval, kui põuane taevas rippus
vaskse pajapõhjana kõrbeva maa kohal
ja kui higi voolas töötajate kehadelt.
Ta toetas selja jälle vastu puud ja vaatas
lähedast metsa. Ja kui ta nii silmitses
eemalt noid punakollaseid puutüvesid,
tekkis tal järsku mõte, mis oli uudne ja
imelik. Miks mitte alustada seda uut
elu kohe? Mis oleks, kui ta nüüd jook-
seks otsejoones üle kanarbiku sinna
metsa? Valvur võib-olla laseb... Lasku.
Justus hakkas hingeldama, nagu jook-
sekski ta juba üle kanarbikuse, kuivu-
sest kõmiseva maa. Silmanurgast piidles
ta valvurit. See istus mättal, toppis
suutsu ja pidas vangide asemel silmas pa-
berossikesta. Hea võimalus! Justus pis-
tis jooksmat. Jalad takerdusid, kopsud
vilistasid, kuid enam hirmust kui väsimu-
oligi ta metsas. Ta põgenes ikka edasi,
eksis ühest paigast teise, kriimustas
näo ja käed veriseks ja langes pä-
rast tundidepikkust rändamist kurnatuna
kokku. Järgnesid päevad täis joobumust
pääsmisest. Ta rändas hoopis teise
maanurka, asus elama siia laande. Juba
viieaastat kuud elas ta siin. Ta ehitas
maa alla eluaseme, elatas end juhustest
ja salaküttimisest. Alevikus oli üks
kaupmees, kes tegeles mustade asjadega,
sellelt sai ta toitu, kuid ühtlasi oli ta ka
müünud oma hinge sellele sahkerdajale.

Ta oli hakanud elama uut — veelgi

halbemat elu. Ta pidi end tõbisena
hoidma eemale kõikidest inimestest.

Homme on jõululaupäev.

Ta oli tulnud alevikust ja toonud
endale jõulukraami. Seal oli koguni
maiustusi, kõnelemata viinapudelist. Ta
oli kavatsenud pidada pühi nagu tei-
sedki.

Aga nüüd, vaadeldes kõiki neid ese-
meid, valdas teda rahutus. Hirm tekkis
südamesse ja talle tundus, et teda valva-
takse. Lugematu hulk valvsaid silmi
näisid jälgivat teda pimedast koopanur-
gist. Mõnda aega oli tal juba tunne,
nagu poleks ta enam üks, vaid kaks
eraldi osa. Teda kiskus miski tagasi ini-
meste juurde, kuid alevikku julges ta
minna ainult pimedas ja alati püüdis ta
sealt lahkuda nii kiiresti kui vähegi või-
malik. Kartus tabamise pärast piinas
teda ööd kui päevad, kuid ometi tundis
ta sealsamas, et ta seda ootaski.

Ta oli hakanud jooma, et uputada
piinavaid mõtteid. Olguigi et see vaid
ta piinu suurendas, jõi ta enese tihti
purju. Siis puhkes ta alati nutma ja pa-
lus Jumalat, kuigi südames tundis kibe-
dat häbi selle jumalateotuse üle. Kai-
nena aga oli ta ettevaatlik ja umbusklik.
Keegi, isegi mitte temaga üheduses olev
kaupmees ei teadnud, kus oli ta redupaik.

Ka nüüd kulises pudelikaelast Jus-
tuse suhu vihavett. Meeled hakkasid

„Punkt sisse!“

pehmenema ja silmadesse kogus läikivat märga. Tuli uuesti ilus pilt minevikust — ta istub Emma-tädi süles ja imetleb oma hobust. Ei tea, mis on saanud emast? Sellest on möödas mõni aasta, kui...

Justus neelatas, neelatas, kuid ei suutnud end enam taltsutada. Ta oligi juba purjus. Siis võttis ta põuetaskust pika õhukese karbi ja tõi sealt esile peotäie saraküünlaid, traadiotsi, mis tekitavad lastes alati imetlust. Ta süütas nad kõik kordamööda ja vaatles üksisilmi särisevat tuld. Viimase küünla hõõgumine kustus.

Justus tõusis üles, haaras kasukajopi ja sööstis välja. Ta põgenes. Aga piinavad mälestused istusid ta kuklal ja torkasid nagu vampiirid oma nokad ta kehha. Justus jooksis.

Õo saabus. Sadu oli lakanud ja ilm oli muutunud külmemaks. Justus rühkis läbi pimeduse ja lume, sihitult. Ta väsis, kuid ei märganud puhata.

Vastu hommikut jõudis ta tagasi oma koopa juurde. Ta ei imestanud sugugi, nähes, et koobas oli sisse langenud. Ta ei murdnud pead oma majaga juhtunud õnnetuse üle. See tähendas talle vaid seda, et tal polnud enam võimalik siin ööbida. Uuesti läks ta rändama, nüüd aga olles juba täiesti rahulik. Tema möödunud elurisust kerkis midagi, mis oli alles uus ja arglik, kuid mis tugevnes ja valdas varsti kogu hinge.

Õo oli möödunud ja juba läks valgeks. Justus kaalus, kas minna oma „isanda“ juurde alevikku, või... Aga tal polnudki muud võimalust. Ta pidi sinna minema, et mitte külmuda.

Kaupmees oli küll igati vastutulelik, kuid Justus nägi väga hästi, et tema ilmumine päeva ajal oli talle väga vastumeelt. Kaupmees viis ta oma korterisse ja käskis tal seal olla kuni pimedani. Justus istus võõristades diivaniservale. Kuskilt hakkas tulema meeldivat saialõhna. Justus nuusutas ja korraga tekkis tal mõte, et kui ta poleks kunagi õpinud naelaga luku avamist, siis oleks temalgi võib-olla kodu, puhtaks pestud pörand ja saialõhnaga.

Justusele tehti selgeks, ega ta siia küll ei võivat jääda. Katsugu kuhugi sinna lõunapoole kanti kaduda, seal paksemad metsad ja jõukam rahvas.

Justus astus uuesti välja. Kuigi talle

oli täiesti ükskõik, kuhu minna, kaalus ta siiski väga kaua, kas minna paremale või vasakule. Ta vaatas selja taha. Kaupmees piilus aknast, rasvane nägu ärevil. — „Olen nagu hunt või pidalitõbine. Mind kardetakse ja põlatakse,“ mõtles Justus. Rahulikult ja ükskõikselt lonkis ta alevikus ümber, vaatas vastutuliijaile uurivalts otsa ja katsus nende nägudest välja lugeda, kas nad kardavad teda. Kuid kellelgi polnud kartust ta vastu, isegi mitte uudishimu.

See täitis Justust otsatu õnnetundega. Siiski, vähemalt välimuse järele ei pea teda veel kõik hirmutiseks. Kui ta aga praegu hüüaks kõvasti, et on ta ärajoosnud roimar, siis oleks lugu vist küll teine. Ta oli peaaegu valmis seda tegema, kuid leidis siis, et ta hääled kähises külmast ja teda poleks kuulnud.

Oli juba pime ja inimesed kadusid majadesse. Algas jõulurahu. Justus tundis ka rahu, aga tal oli külm.

Ja ta läks ja otsis üles konstaabli maja, koputas ja ootas, südames rahu ja eelaimus soojast toast. Ukse avas väike tüdrukuke, üleni punane ja valge, püha-päevarõivais. Jah, papa on kodus. Eesruumis oli Justusel hetkeks ebamugav tunne, aga tagasi ei oleks ta läinud enam mingil tingimusel.

Tuli konstaabel. Ta katsus püha-päevarõõmsale näole anda ametlikku ilmet, kuid naerataval suul suutis ta taltsutada vaid ühe nurga. Noh, mis on?

„Mina olen Justus Tohik. Tulin end üles andma. Mind otsitakse juulikuust saadik taga.“

Justus ootas nüüd midagi iseäralikku. Ootas, et selle tunnistuse mõjul juhtuks midagi seletamatut. Ta oleks olnud kõigeiks valmis. Aga ei juhtunud midagi. Konstaabli nägu tõsines ainult ja silmadesse ilmus kahjutunne.

Siis ütles ta vaid: „Sellega on aega ka homseni, sest täna on jõuluõhtu. Tulge.“ Ja ta haaras Justuse käe. Justus puikles, kogeles: „Kuidas ma... seal on lapsed... kardavad.“

Aga lapsed ei kartnud. Väikesed särasiilmesed põngerjad ronisid külaonu põlvedele ja lobisesid õnnelikult. Justus pidi arvama „otsekohe, ilma mõtlemata“, mitu küünalt on jõulupuul. Kakskümmend viis? Ei, kakskümmend seitse ongi.

Justus oli õnnelik ja tal oli soe.

Vil! August Kalvi

Jõuluküüd

Suur hüüd! suur hüüd käib üle maa:
taas sündinud pattudest lunastai!
Ükski suu suurt rõõmu hoida ei saa!
Me hingis on kevad — leebe mai.

Kõik pisarad, hädad ja norg,
see pole me südame hääl.
Sa näed: elu polegi hädaorg, --
tuled kutsuvad heledad mäe pääl!

Sa astu — lauldes tõuseme taas
üle kõigest, mis ahistas meid.
Kogu maailm täna põlvili maas —
Kristus kergitab rõhutud südameid.

Nüüd tule ja kohenda rüüd,
uus ootab ees rahumaaailm!
Su eest kõik lunastet süüd,
sind valvab suur Jumala silm.

Ants Mõzd

Jõulumõte

Kõrd helifemän kuulse jõulukelli,
es waiwa henge sis wiil ütski fund.
Täis õnne, mõttit ilufit nink helli
oll' latse meelen pühä jõulutund.

Küll üsnä wäike ma wist tuukõrd olli,
es tunne ma wiil suure ilma miilt.
Mu hallipäine ätt ja memm sis elli,
kõik mure kattewa mu elotiilt.

Nüüd helifemän kuule jõulukelli,
om lüüdä hell, täis mõttit raskit pää.
Ma kaotí kõik, kes mulle ollu kallí;
wiil tahafs olla wäike, olla hää.

Heinal

SÕITSIN suvitama maale onu tallu, mis asub K. asunduses, maantee ääres. Onu on käinud Vabadussõjas ja mingisuguse teene eest on ta saanud kaunis suure autasutalu.

Oli kesksuvi ja ligines heinaaeg. Ka mina tahtsin heinateost osa võtta.

Kõigepealt otsustati maha niita talu juures asetsevad viljakad heinaväljad, et siis minna heinale metsatallu, mille onu oli ostnud autasutalule lisaks. Selle maa-ala oli küll väiksem kui päristalul, kuid ta põllud kandsid paremat vilja kui kuskil mujal. Sel aastal kasvas seal ainult hein.

Toredad olid need päevad! Juba hommikul vara kõristas sulane niidumasinaga heinamaal. Öhtuks oli tema töö valmis. Siis tuli vahele paar vihmaspäeva. Kui aga päike uuesti paistma hakkas, ruttasime kõik heina kokku panema. See oli tore! Tööle minnes võtsime kaasa ka võileibu ja jooginõu. Jalga panin ma tuhvliid, et kõrred taldu ei torgiks, ja siis läks lahti. Igale anti hang ja onu ise tuli suure loorehaga kokku riisuma. Minu ja sulase ülesandeks jäi hanguga heinad redelite juurde kanda, kus siis teised nad rōukudesse seadsid. Kiiresti valmis rōuk rōugu järele ja päikeseloojanguks oli kõik valmis: endine päikeses läiklev ja tuules voogav rohu- ja lillemeri oli muudetud siledaks väljaks, kus heinarōugud näisid väikeste roheliste onnidena. — Minu ülesandeks jäi suur looreha koju toimetada. Kartsin maanteel küll, et kui mõni auto tuleb, kuidas ta mu laiast sõidukist pääseb mööda, kuid kõik möödus õnnelikul. Koju jõudnud, rakendasin hobuse lahti ja viisin talli. Mulle meeldivad hobused.

Kui hääd maitsesid õhtul kartulid lihaga! Võib-olla aitasid kaasa ka väsimus ja nälg. Ning siis magama.

Järgnes paar päeva puhkust. Sel ajal sõitis sulane niidumasinaga metsatallu, et sealgi hein maha niita. Selleks kulus tal aga tunduvalt rohkem aega kui kodus, sest seal oli võrdlemisi suur maa-ala heina all. Varsti sõitsin minagi ühes teistega sinna. Ühel põllul oli hein niipalju kuivanud, et võidi juba rōukudesse panna. Teisel põllul pidi hein veel kuivama; osalt oli isegi niitmata. Asusime siis hoolega tööle. Mul hakkas nii palav, et viskasin särgi maha ja töötasin lühikestes supelpükstes. Oh! Ometi kord lõunavaheaeg. Nüüd sai natuke hinge tõmmata.

Loodus oli sääal ilus. Ümberringi paks mets, ning talu juurest voolas mööda jõgi, mis palaval ajal nagu meelitas vette.

Palavus oli kurjakuulutav. Öhtu liginedes ilmusidki taevasse mustad äikesepilved. Vihtusime tööd teha nii kiiresti kui jaksasime ja suurem osa heinu oligi koos, kui langesid esimesed jämedad piisad. Mul ei olnud vihmast midagi, sest ma olin supelpükstes ja need võisid saada märjaks. Aga koos teistega jooksin minagi varjule.

Teisel hommikul selgus meie üllatuseks, et vihma sadas tugevasti edasi, kuigi piksekärgatused puudusid. Nüüd polnud muud teha, kui oodata. Ja ennäe imet! Pärast lõunat lahkusid pilved ja päike hakkas soojalt paistma. Maa auras ja kõikjal särasid kastepiisad. Seda oli tore vaadata: nagu oleks maa puhunud hingeõhku välja, see näis niisugusena, nagu oleksid inimesed külmas õhus hinganud. Öhtul võisime jälle tööle asuda. Taas välkusid läikivad hangud, kolises looreha, ja rōugud kerkisid ja kerkisid. Järgmisel päeval käis teenija kodus toidumoonna ja ajalehtede järel. Pärast tõime sulasega metsast vihaoksi ja rehavarsi. Ka mina õppisin vihtade tegemise selgeks.

Paari päeva pärast saime heinateoga valmis. Olles veel natuke aega suvitanud ja niisama logelnud, valmistusin ärasõiduks. Minu kaunis ja elamusrikas etapp maal oli lõppenud. Sõitsin tagasi linna.

Rikas suvi

HOBUSED astusid pikast päevast väsinult, küljed veidi vahused ja kõrvad longus. Ader kärises paaskõvaks kuivanud maad vagudeks lõigates. Kivid kõlisesid vastu adратиiba ja pudenesid kuumast mullast nagu kerratõmbunud valkjakriimulised tõugud. Kündmata põlluriba oli kulunud üsna ahtaks.

Ilmar pidi peod pigistama tugevasti ümber adrakäsi puude, sest väiksemgi kivi kõvas mullas püüdis atra vaost välja rabada. Aga vagu pidi saama sirge ja ühtlaselt sügav. Oli nõnda hea ja mehine tunda enese üleolekut, juhtides oma paksunahaliste rakkus kätega atra nagu peru hobust välja ühest otsast teise. Ja kui eelmise vaoga oli jäänud mõne paraja tõstetava kivi pool külge paljaks, siis surus ta adranina kivile alla, hobused pingutasid ja kivi pöördus augus püsti nagu unine karupoeg. Siis oli seda naljaasi sülle haarata ja visata kõrvale küntud mullale, mis oli kuum lõõskavast päikesest.

See oli õigupoolest selle imeliku suve viimane päev.

Eelmistel aastatel, kui ta veetis suvised koolivaheajad maal, oli südames ikka mingi paratamatu võõrdumise tunne ja elu oli nagu puu lagedal väljal, mille juured läbi raiutud. Siis vaevas tüdimus varsti kõik rõõmudki mõrkjaiks. Turi kibeles päevasest tööst, mis mõnigi kord oli tundunud tühisena ja vastikunagi. Ilmar ei lausunud sellest kellelegi sõnakest, vaid tegi kiuste kõik nagu tarvis, aga see hetkeline võidutunne oli paistnud tühine ja mööduv olevat. Ta tegi rohkemgi nagu iseennast vihates, nii et oli tihti oma noorusega töö raskuse all kõkku murdumas. Ainult pühapäeviti oli leppimine ja iseenesele käeandmine üle igapäevase tusataju. Siis sai uita jõeäärt

mööda üles orusuu poole või alla Torisohu ja säält läbi Kurelaandegi. Pühapäeviti võis poiss unistada maailma äkki suureks ja avaraks.

Kuid pärast pikki rännakuid, kui ta ühes õhtuga koju jõudis, hakkas seegi päev koost pudenema, otsegu vihm uhab maatas kõik valged lossid, mis kunagi ehitatud liivaauku. Aga leplik õõ tuli üle lõhnava nisupõllu, vaatas lahtisest aknast sisse ja laskis kuul naeratada, et ise nähtamatuks jääda. Õõ istus aknalauale, süli suvehääli täis.

Lõpuks magasid majadki lahtisi silmi ja sui.

Argipäev oma tühi-tähtsate askeldustega aga hajutas kogu hetkelise unustuserõõmu. Ja kui kord sulane tuli sõnnikuveolt pesemata kätega lõunalauda, siis võttis see Ilmaril toidu nagu mõru tüki suus ringi käima. Tal oli olnud südames kibe kahjutunne paratamatust võõrdumisest ja sellest, et talle oli hakatud vaatama ümbruskonnas ikkagi nagu võõrale, kes ei kuulunud enam kodukülla, ükskõik kuidas ta ka tööd ei rühmanud.

Hoopis teissugune oli see suvi.

Ilmar tuli kevadel koju väsinuna ja kurnatuna koolitööst ja igapäevasest rahateenimisest tundide andmisega. Jõud oli kadunud kõhnunud lihastest ja linnatolmust väsinud kopsud lausa jõid kasvuhuos rohetava maa värsket õhku. Talle hoovas vastu vaiguste õitsevate metsade ja väetatud mulla lõhna. Ta tundis ennast vabana kõigest koormavast ja iseenese hallidest mõtetest.

Ilmar oli alles sel suvel mõistnud, et tal oli kodu, ja oli mõistnud, kui tühi oleks olnud elu nende karjamaaradadeta ja kunagi sõbraks istunud mätasteta piki jõeperve. Ilmar teadis, et see tunne

oli kasvanud sellest, et ta oli õppinud ka andmisest ja aitamisest rõõmu tundma, mitte tahtmisest.

Ilmar oli leidnud, et tal on kodu ja et siin on kõige parem ja rahulikum — rahu oli ta igatsenud terve pika talve. See kodu omamise tunne oli nii rikas, et lubas kõigile kõik andestada. Vahekord kodustega oli kujunenud väga soojaks.

See suvi oli olnud andumine päevast päeva tööle, rõõmule ja mõtisklusile. Iga päevaga vaatas ta rõõmsamini hommiku kastesse näkku. Jõud muutis käsivarred aina kangemaiks ja sitkemaiks ja peletas noru ning väsimustunde.

Ilmar töötas päevad läbi põllul või heinamaal. Ta põles päikeses pruuniks ja ja juuksed olid tuulest lokkis ja läiklesid nagu vabal metsloomal. Higinen ihu kleepus täis heinapepri, aga lõunavaheajal võis joosta jõkke ja sääl ennast jälle värskeks loputada.

Tihti jäi päike hommikuti hiljaks ja jõudis alles tund hiljem õhetades järele, kui rahvas juba põllul või talus kohmitsees. Eriti kibedad päevad olid viimasel kuul, kui põuas kasvanud vili nõudis kiiret koristamist. Põllud lõhnasid varaküpsenult ja nisuväljad olid kui vere ja roostega kastetud ning vanad inimesed lugesid sellest sõda. Niidumasin lõrises nurmel ja kiirel sammul tuli kaasa kõndida ning vili kõrvale hunnikutesse tõsta. Nii sai sügisaimusist vilu hommik põuast januseks keskpäevaks ja põllud tolmasid tuhkjast mullast. Niidumasinat taga tõusid tolmupilved. Maa oli vilja kandes muutunud vanaks ja halliks.

Õhtule saadi alles südaööl, kui kuu ruskas üle männiku ja udutseva oru jõe-soone ümber. Tähti pilkles taevas ja neid tuli juurde veel ja veel. Siis oli hea tunda teenitud tööväsimust, uhta higi kehalt ja magada rasket und koidualgeni.

Ilmarile oli muutunud see rõõmus töörahmeldamine samasuguseks tarviduseks nagu igapäevane söök ja jook. Ta tundis, et elas kõigi meeltega ja avara ning õiglase südamega. Ilmar õppis mõistma seda maailma, kus ainsaiks loomisvahenditeks olid muld ja sõnnik, millele tuli veel külvipäevil jumalalt juurde paluda vihma ja parajasti päikest. Silmapiir oli nagu nihkunud kaugemale, aga elu ise oli astunud hulga lähemale. —

See päev oli viimane sellest eneseleidmise ja töö rõõmu suvest. Homme pidi ta sõitma linna, et alata oma eelviimast kooliaastat.

Peagu terve päeva oli Ilmar olnud lagedal põllul, üksi lageda taeva all. Ta tundis, nagu juurduks ta sooja mulda ja nagu voolaks temasse energiat maast ja

Kui valgus kustub...

päikesest, mida nahk imes enesesse kõigi kudedega. Ta oli nagu mõni üksindusse taandunud mõtiskleja, kes igas lisanevas vaos nägi osa oma elust. Ader oli tõrges ja seda tuli valitseda ja juhtida nagu inimene ennastki peab suutma juhtida, muidu jääb tema elukündki pinnapealseks ja umbrohtu kasvatavaks. Poiss võis mõtelda ja juurelda endamisi, otsida oma mõttekujutuses inimesi ja kannatada nende elu samm-sammult läbi ja elavaks siin adra taga käies.

Ilmar naeratas endamisi kahjatsevalt nende üle, kes lesivad valgel rannaliival nagu hülgekari. Nad viidavad päevad, teadmata, mis tähendab ainuski päev täis higi ja tööd ning mullast sigitatud mõtteid, mis teevad tunnid rikkaiks ja elu elamisväärseks. Liivale tehtud jäljed teeb tasaseks ainus iil, mullast uhuvad need välja alles sajud, aga rohi ja vili tärkab neist ometi.

Päev vajus madalaks ligi maad. Varjud vanalt mõisaalleelt tulid üle mäenõlva ja põllu. Taevas punetas tulise terasena üle loojanguhälli. Valged pilved tõstsid aralt januseid päid vinetavate metsade tagant. Saunad külaserval läkastasid suitsu ja leilitossu nagu rinnutud taadid, suud täis laupäevaõhtust magusat vihalõhna.

Ilmar nõõtas hobuseid, et põlluga päikesele veel järele jõuda. Ta kuulis karja ammudes koju tulevat ja ristikuhädalal hakkas noor sälg rahutult keti otsas jooksuma ja hirnahtlema öö ja üksijäämise kartuses.

Ilmar kündis lahti lõppvaio, kui taevas hakkas juba ühtlaselt kalksiniseks tõmbuma ja ehapuna valgus mööda taevakumerust päikesele järele. Ta juhtis hobused adraga üle suurkraavi põlluvahetele ja sealt tanumisse. Ader kõlises küllakile joostes kergelt vastu paaskõva põhjaga teed; hobused ruttasid õhtule.

Ilmar oli väsinud, alles nüüd, kuna ta oli pingulolekust vabanenud, valgus

see verre ja koondus sealt eriti õlgadesse ja põlvedesse. Õlalihased tundusid tööst pondunud ja tuimad, peod läikisid adra hoidmisest ja olid hellad. Jalad astusid tuimalt paksus tolmus, mis oli soe nagu äsja veskilt toodud uudsejahu.

Viinud hobused talli, jooksis ta üle kõrrepõllu ristikunurmele, et noort hobust koju tuua. See norskles rõõmsalt ja puhkles näkku oma soojade sõõrmetega. Ilmaril oli veidi jahe ilma särgita ja oli hea tunda sälu sooja keha oma palja külje kõrval.

Vahepeal oli isa jõudnud koju oma sõidult alevisse. Hobune oli aidasamba küljes ketis ja isa vestles emaga vankri äärel.

Ilmar viis sälu talli ja läks hobust sõiduvankri eest lahti rakendama. Isa näis tublisti purjus olevat. Ta kiitis poega ja pahvatas lõpuks välja, et käinud Männikul ütlemas, mis ta neist säääl õige arvab. Ütelnud, et kas neil on niisugust poega, kes teeb juba sulasetööd ja künnab kesa nagu vana mees.

Ilmar oli jutustanud künni lõpetamisest, aga nüüd raiuti ta sõnad nagu pingul keeled läbi. Mõru kibedus tõusis kurku ja ninna. Oleks tahtnud kõik käest heita ja minna ükskõik kuhu. Tema rõõm polnud ometi sulaserõõm olnud! Ta oli harjunud enesele hoidma juba lapseeast oma rõõme ja kibedusi ja ise kandma oma raskusi ja vaikselt tööd tegema, sest kiidelda oskab igauks.

Aganüüd oli temaga kiideldud — purjuspäi, kui vastikult rumal! Ja muidugi uhkeldavalt sõimatud noid inimesi ja siis suure mürinaga õuest välja sõidetud. Muidugi, Inge, too saipehmete kätega ja lokaava juuksekahluga tüdruk Männikult kutsus teda naljatades sulaseks. Aga see oli olnud sõbra sõna, mis võis nüüd naeruks saada. Ilmarile tundus, nagu oleksid kõik ta päevased mõtted poriga üle pillutud, rõõmule visatud näkku kibedat tubakavett. Ta tundis, na-

gu ähvardaks see suvi äkki kokku variseda ja ta peaks jälle mingi pettumusevalu ja õõnsa tühjustundega südames kodumäest alla sõitma.

Rinnus oli tugevasti kinni ja kui taos äkki lahti kargas, soonis see valusasti kätte. See vihastas, kuigi muidu poleks ehk suurt valu tundnud. Ilmarile puutus mingi pudel vankrist pihku.

Klirisedes purunes klaas vastu aida-seina. Ilmaril oli millegist hale ja kahju, nagu oleks ta suurt kurja teinud. Kuid kibedus oli seda suurem ja valules nagu tulivill hinge küljes.

Ilmar tõmbas hobuse ägedasti päitseidpidi järele ja viis talli. Isa ja ema olid vaikseks jahmunud.

Kui hobune talle oma rokase suu kaelale asetask, tahtis ta äkki nagu väike laps nutta. Silmad valulesid põletavalt, nagu oleks tuul heitnud näkku kuuma tuhki liiva. Ta pigistas peod tugevasti lakaredeli ümber, aga tundis, kuidas midagi kuuma poetus põskedelt maha. See enese-taltsutamatus tunne muutus ängistavaks ja veel enam vihastavaks.

Kuivad heinad lõhnasid suvise niidu järele ja sõnnik tõi meelde kesakünni ja viimase päikeselise päeva. Hobused sõid krompsutades.

Ilmar rahunes äkki ja väsimus puistas uneroidumust laugudele. Ta läks tuppa. Kõik istusid õhtulauas. Isa vaatas raske pilguga enese ette.

Ilmar istus lauda, kuid toit ei maitse-
nenud. Oli nagu istunuksid nad kõik sõnnikutalgulistena lauas. Neelatamine oli raske ja ta jäi hetkeks peatuma.

„Mis sul on? Miks sa ei söö?“ küsis isa võõralt.

„Ei midagi!“ ütles Ilmar rohkem isese-
nesele, kõigist mööda.

„Aga, mis sa's...“

Ilmar lõi lusika laksudes lauale ja läks pooljoostes toast välja. Miks päritakse ometi, kui aru ei saada! Ta oli ene-

sele nii võõras, et ei märganud, kuhu minna. Udu oli silmades ja kanged sõrmed muserdusid rusikasse. Tähed värisid nagu pühiks tuul üle taeva, kuu hakkas vaskmündina laudakatuse kohal pöörlema.

Ilmar läks sauna, pildus kerisele paakudes leili ja vihtles metsikult, ristis hambail. Ta püüdis loputada suust mõrkjat maitset, aga see ei lahkunud. Meel oli samuti jonnakalt kibe.

Ta läks saunast alla jõe äärde ja hüppas jahedasse vette, nagu suvel palju kordi varemgi. Kerge udu hõljus õhkingusena madala vee kohal. Lepalehed olid kastest niisked ja külmad. Ta sukeldus otse kuu punavasse näkku, mis purunes nagu vedel õlilaik ja loksus vastu korisevaid kaldaid. Tähed veepõhjas muutusid tolmuks.

Nii lõpmata hea oli lamada selili vees. Tasane vool kandis teda allapoole. Kobrulehtede nõtked käed embasid ta selga ja puusi. Vesi uhtis teda nagu seestpooltki — nii külm ja vabastav tunne oli. Oleks võinud lasta ennast niiviisi kanda kaugele läbi jõekäärude. Oleks võinud isegi uinuda ja — ükskõik. Sulgeda silmad, et ei näeks seda mürksinist taevast, süda seisma sundida, et ei tunneks midagi ja ei kuuleks ta ärevat tagumist — niiviisi rännata läbi hingetu vaikuse, mis

uduhõlستis astus läbi tolmkergest kastest niiske rohu.

Ilmar lamas niiviisi, kuni külmatunne ta püsti võpatas. Vesi sulises külmalt. Ihu tõmbus kõvaks ja kangeks. Ta riietus kiiresti, kuigi oli alles märg ja jooksis üle karjamaa ja mäejärsakust üles, kus kuumusest laiskunud tuul najatus krobelistele männitüvedele. Mäekülj õhkus veel mahedalt keskpäevasest kuumast.

Ilmar ronis kiiresti lakka, kus oli ta suvine magamisase. Ta langes värskete linade vahele nagu külm jääkamp. Liikmed olid surmväsinud ja tinarasked, aga mõtted olid virged ja mässisid kibedalt torkivat lõnga ümber südame. Ta pigistas rusikad kurgu alla ja jäi avatud luugist välja vahtima. Ta tundis, nagu ähvardaks kaduda kõik, milles ta oli leidnud palju väärtuslikku, kuid nüüd ei suuda seda enam enesele hoida. Ta oli nagu mõranenud astjas, mis nõrgub kuivaks ja siis ainult veel kõmiseb.

Viimane päev suvest oli purunenud väikesest juhtumist ja kogu suvi varises kokku ning mattis ta enda alla.

Kuu astus üle madala luugiläve, istus heinakihile ja pudenes siis heintes laiali nagu kullaliivast sädelev pall. Tähed jäid taevas kurvaks ja vaikseks.

Kuskil haukusid koerad, mõttetult ja loiult, et oma häält kuulda. Hilinenud

vanker kolises maanteel ja jäi sõnatuks kuskil kaugel talus. Sinkjas pimedus vanus tihedaks madalaks tõmbunud talude ja metsade kohal. Viljarõugud põldudel lõhnasid küpselt.

Ilmar oli maganud tükk aega, kui virgus äkki. Ta nägi, et isa seisis laka-redelil, pea üle luugi ääre. Ta käed redeliotstel näisid suured vastu kauget taevast ja Ilmarile näis, nagu oleksid käed lausa tulist vindunud töövalu täis nagu vettinud halud susisevat tuld. Ta nägi, et isa nägu oli tema paljaste jalgade kohal, käsi vist kohendas tekki.

„Poeg...“

Ilmar pigistas silmad nii valusasti kinni, et ta värahtas ja magades kangeks koolnud käed löid pinde täis. Ta surus märjajuukselise külma kukla sügavale patja.

Redel nagises.

Ilmar viskus põlvili, tekk langes kõrvale, jahe ööõhk pani võpatama. Poiss kummardus üle luugi. Veri kohises ja hirm tagus südames. Isa astus tümpsu-vate sammudega üle halli õue.

Ilmar viskus tagasi asemele. Oli hirmus kahju — isast. Kibe tusk oli lahtunud. Nüüd ta ei oleks isegi nutta häbenenud, aga ei saanud. Ta tundis ennast vaesena, sest poisikesepõlv oli möödas.

Agaga — isa kortsus nägu oli olnud tema paljaste jalgade kohal. Kuu paistis nüüd kõrvalt, luugiauk oli tühi ja must.

— — —

Järgmisel päeval, vaikselt pühapäeval, jättis Ilmar jaamas isaga jumalaga. Ta tundis, et polnud midagi kaotanud ja viis kaasa suvest rikka südame. Tal oli veidi häbi oma jonnaka helluse pärast ja kurk kipitas mõrkjalt. Nende pilgud olid veidi arad ja võõrad, aga siis seisis nad julgesti silmsi.

Ilmar tundis, et isa käed olid kanged ja kõnksus, ja nagu tuiganuks neis vaikne valu. Tal oli heameel, et temagi pihk oli rakkus ja kare.

Richard Möttus

Rannalaul

*Jäid sinimere sülle pääsukesed
ja kadus põhjaranna paene viir.
Jäid kujutlusse õhtueelsed pilved
ja männimetsa merre astuv piir.*

*Õus laulsin kiidulaule päikse peri,
kus tuulgi ülistusi kuulis vist —
sääl oli emaks mulle vaikne meri,
ja tormiüska uppus elu raske rist.*

*Tuul sonis muinasjutte kargest talvest,
ja päike mõtles kurvast sügisest,
kuid meri ohkles sügavuste salvest
ja kuulas koha männijändrikest.*

*Siis suve lõõsk ja lust taas vaibus pikka,
ning vajus kaugusesse rannaviir.
Mu mõtteis seisis küsimus üks ikka:
on's unistustel siiski kuskil piir!?*

*Nüüd vaatlen süngeid sügisesi pilvi.
Mu meeli täidab lunastav üks usk —
et pole siiski unistustel kuskil piiri,
on kuigi elu tihti kurb ja must.*

Gervin Kõll

ESIMENE LUMI

VÄIKE Ats istub toas akna all, vaatab välja ja küsib iseeneselt: „Millal tuleb aeg, kui saab minna mäele ja lasta kelguga alla orgu“. Kuid varsti näeb ta imestuseks, et taevast hakkab liuglema valgeid lumeräitsakaid. Ta hüüab valjusti: „Lumi! Lumi! Esimene lumi!“ Vanad kui noored on kõik uksel. Uudishimulikult vaadatakse langevaid lumehelbeid. Külma tungib tuppa, seepärast pannakse uks kinni. Väike Ats tuleb kõige viimasena tuppa, sest suure heameele pärast läks ta oma läki-läkiga neid valgeid lumehelbeid püüdma. Ta tahtis näha, kas nad tõesti on niisugused kui õpperaamatus. „On,“ hüüdis ta, „kes ei usu, mingi vaadaku! Küll näete, et nad on tuhandekujulised, missuguseid ei oska ükski kunstnik valmistada.“

Lume tulekust oli igal ühel hea meel. Kaua olid vanad kui ka noored poris paterdanud, pärast konarlikku külmanud maad mööda kolistanud. Nüüd on ometigi kõigel sellel lõpp. Välised talutööd on tehtud. Vikatid, sirbid ja niidumasinad on pandud paigale. Karjane Mallgi on prii, sest ega loomad enam nurmelt midagi ei saa. Kõik on priid, ainult isa seab linu, et neid viia lumise teega turule või kaupmehele. Ta on hoolas peremees, sest tal on palju väikesi mudilasi, kes tahavad süüa, riideid, ja kooliealised tahavad ka raha. Seepärast peab ta olema ettenägelik ja kokkuhoidlik peremees.

Et lumi on sula, seepärast lähevad lapsed lumimeest tegema. Ats noorema venna ja õega hakkavad palle veeretama, kuna vanem vend Uno toob toast kaks sütti, punase pulga ja suure sea sääreluu. Ta ei unusta ka mütsi, sest muidu hakkaks lumimehe peal külma. Teistel on juba pallid valmis. Uno seab need üksteisele otsa. Sööd pannakse silmadeks, sea sääreluu ninaks ja suuks punane pulk. Kätte antakse talle luud ja pähe pannakse müts.

Kuid, oh häda, Muri ei lasknud tal põrmugi hinge tõmmata. Ta kargas lumimehele kaela ja murdis ta pea otsast ära.

Pärast seda läksid lapsed kelgutama, aga kelk ei libisenud. Seepärast nad rakendasid va' karjakrantsi Muri kelgu ette. Sõit läks lahti. Kui seda aga nägi ema, tõreles ta väga Uunoga.

Nii möödus esimene lumi Atsil, Uunol, Leol, Mallel ja Muril.

Reisimuljeid Soomest

TALLINNA sadamas puhub kerge idatuul, murdes sillerdavateks laikudeks laevade peegeldused ja muutes nagu elavaks sogase sadamavee. Taevas kõrvetab keskpäevane juulikuu päikene, kattudes ajuti valgete pilveräbatega, mis suurte kajakatena liuglevad siniõhus. Laeva koguneb järjest rohkem ja rohkem inimesi. Ilm on ilus ja kõik katsuvad leida istekohti laevalael.

Algab sõit. Aeglaselt tüürib aurik avamere poole. Laeva taha tekib päikeses sätendav tee, mille kohal tõusevad nii tuttavat Tallinna tornid. Peaaegu tiibu liigutamata hõljuvad laeva kohal ja järel kajakad. Kust neid korruga nii palju tuleb, ei tea tõesti, kuid äkki on nad kohal, tervitades valju karjumisega iga leivatükki, mida reisijad neile viskavad. Ja kuni Helsingini võime vaadelda rahulikke ja majesteetlikke linde, kellele ükski kaugus ei tundu liiga kaugena ja kellele on koduks tormis mässav meri.

Kuid nüüd on vaikne. Sinine silmapiir ulatub kaugele eemale. Ühetasaselt tuksuvad masinad laeva teraskeres. Uurime binokliga merd. Ei, Soome veel ei paista, kuigi Tallinna tornid on muutunud juba üsna väikesteks. Kuid — veel hõljub horisondil Tallinna vabrikute suits, kui juba ilmub tumehalli viiruna põhjas Soome rannik. Meenub kõik, mis loetud ja kuulnud Soomest, meenuvad kevadised Eesti-Soome õpilaspäevad Tartus. Vaid paar tundi, siis näen oma silmaga meie hõimumaad.

Rand läheneb. Võrreldes Helsingi siluetti Tallinna omaga, tundub viimane palju meeldivamana ja omapärasemana. Tundub, nagu valguks Helsingi laiali piki kääruulist rannajoont. Ümbrusesse tekib kaljusaari, mis vangistavad pilgu. Nad tõusevad järsult merest ja on enamasti paljad. Päike on laskunud madalale ja värvib punaseks vaikse merepinna. Ühel suuremal saarel seisab vaikiv majakas. Lootsi juhtimisel sõidame sisse Helsingi sadamasse. Otse sadama tagant tõuseb mägi, millega esiplaanil

seisvad valged aurikud moodustavad teravaid kontraste.

Koos hämaruse saabumisega suundume läbi Helsingi tänavate öökorteri poole. Piinavana tundub pärast värskendavat meresõitu hingata jälle sisse linnatolmu ja bensiinihõngu. Laiade tänavate kohal sütivad silmipimestavad värvilised reklaamtuled, ajuti kustudes, et süttida peagi uuesti. Keset Esplanaadi on rajatud puude alla vabaõhukohvik, kus hulganisti istub inimesi, juues kohvi ja kuulates järjest tasasemaks jäävaid häälilinnast. Siinsamas seisab terava siluettina vastu kumendavat õhtutaevast Runebergi ausammas, vaadates vaikides üle puulatvade kaugusse...

Helsingi on suurlinn. Märkad seda eriti keskpäeval, kui mööda peatänavaid voorib katkematu vooluna igasuguste autode ja trammide hulk ning su ümber tõttavad mööda laiu kõnniteid sajad ini-

„Kus teie ei valgustaks seda küsimust ligemalt?!“

mesed. Ei sa aru, et soomlased meist kuidagi erineksid. Kõikjal tavalised näod ja lihtsad rõivad. Kuskil ei torka silma suurejoonelist luksust.

Sama lihtsus valitseb ka ehituste juures. Asjalikult on arhitektid paigutanud graniidimürakaid üksteise otsa, moodustades massiivseid tervikuid, mis tunduvad nagu kokkukasvanuna kaljuga, mille nad asetsevad. Kuskil ei ole midagi üleliigset, kõik sobib oma kohale. Kõigi ehituste alusmüürid rajatakse otse kaljule. See on vaevaline töö, kuid seda tugevamad on ka ehitused, suutes aastasadu säilida muutumatutena. Siin-seal linnas on nagu mälestusmärkidena jäetud püsima üksikuid kaljurünkaid, mis näitavad tulevikuski, milline on Helsingi kord olnud. Sümboolsena soomlaste vastupidavusele ja sitkusele vihjab Eduskunna hoone kõrval asuv kõrge, pooleldi samblikega kaetud hall graniitkalju. See on tükike Ürg-Soomet, millele on rajatud praeguse Soome valitsuse asukoht — suur ja massiivselt mõjuv ehitis kõrgete sammaste ja laiade treppidega. Marmorist trepikäigud ja avarad ning samal ajal mugavad tööruumid jätvad suur-suguse mulje.

Kõrge mäe otsa on ehitatud pooltahumata hallist graniidist Kallio kirik. Meeldivalt mõjuvad silmale ta kõrval kasvavad tumerohelised kuused, mis pehmet harmoneeruvad hallil taustal. Üldse on puudel täita Helsingi kaunistamisel suur osa. Rohked pargid on hästi korrasstatud, jättes siiski mulje, et tegemist on loodusliku pargiga. Seda muljet suurendavad veelgi valgetüvelised kased, milliseid siin on näha rohkesti, kuna meil püütakse neid ilupuudena millegipärast vältida. Üksikute puudegruppide ja põõsaste vahelt paistab tihtigi mõni mälestusmärk või kuju. Kuskil seisab uhkelt loomutruu põder, teisal näed karu, ja need malmkujud meenutavad aegu, kus Soomet katsid veel põlismetsad.

Astudes Helsingi surnuaeda, võtab meid vastu suur rahu. Asjata otsib silm roostetanud raudriste või lohakaid korrasstatud hauakünkaid — neid lihtsalt ei ole. Kord põliste puude all, kord terrassidena tõustes, kord lagedal maapinnal seisavad ridades lihtsad kalmud. Lilli, muru, lihtne graniidist mälestusmärk, see on kõik. Ühetasaselt piiratud hekid eral-

davad üksikuid hauaplatse, jättes pühaliku ja kena pildi. Kui rahva kultuuri üle otsustada vaid surnuaedade korrasuse järgi, peame paigutama soomlased küll esimeste hulka.

Helsingi elas olümpiavaimustuses. Kaugele üle linna paistis valmiva olümpiastaadioni valge torn, oodates maailma noorust tuleval suvel pingutavatele võistlustele. Suured plakatid äride vaateakendel meenutasid seda iga hetk. Taskurätikud, vööpandlad, lipsud, pussituped — kõik kandsid värvilisi olümpiarõngaid. Kuid sõjast ei olnud siis veel kellelgi aimu ja jutud olümpiaadi ärajäämisest tundusid lapsikutena.

Helsingis on väga palju ärisid. Oma pärane maailm avaneb Stockmanni kaubamajas, kus leidub, tarvitades tuntud võrdlust, kõike alates nõõpnõelast kuni autoni. Üksikosakonnad asuvad suure maja viiel korral, kuhu pääseb liftide või liikuvate treppide abil. Vaadata on tõesti palju ja tahtmatult kipub see rahakotile liiga tegema, sest maitsekalt lettidele paigutatud esemed võluvad inimesi ostma. Soomelisemat pakub turistide osakond kirevate rahvarõivaste, puuesemete ja soome pussidega.

Õhtul sõidame väikesel aurupaadil kaljusaarestikku. Veel seisab päike taevavõlvil, valgustades arvutuid purjekaid, sõudepaate, süsti ja muid veesõidukeid, mis kõik lahkuvad Helsingist, sest on vaikne laupäevaõhtu. Sõidame mööda metsaga kaetud kaljusaartest. Siin-seal paistab puude vahelt värviline suvimaja ja selle ees paadisild. Siin veedavad rikkamad helsinglased oma nädalalõpu. Saari on palju ja peaaegu kõik nad on asustatud. Mõnest saarest möödume vaid paarikümne meetri kauguselt. Veest tõuseb järsult hall graniitsein ja kuskil kõrge asub kuuskede vahel maja. Kuid midagi nagu siiski puudub. Märkan peagi — kusagil ei ole lillepeenraid ega haljendavat muru, kõikjal vaid hall graniit, mille pragudes kinnituvad kiduravõitu puude juured, otsides tuge ja toitu. Sõidame läbi kitsast kanalist, mille kohal ripub sild. Imestan, et laev pääseb läbi — kallast võib peagu käega puudutada.

Päike vajub järjest madalamale. Saared heidavad vaikivale merele, kus mänglevad väikesil laineil mahedad sinakad ja punakad toonid, pikki varje. Kõikjal hoovab suurt ja sügavat rahu. Kauged

kaljusaared mustavad siluettidena vastu punetavat õhtutaevast. Loojuva päikese viimased kiired peegelduvad õrnalt vaikival veepinnal levitades endast midagi müstilist ja salapärast. Üle merepinna kihutab nagu lennul kiirmootorpaat, vist piirivalvurite oma. Selle võimeid nähes ei saa kuidagi kadestada salakaubitsejaid. Hämariku saabudes maabume Helsingi sadamas...

Hommikul istume Hämeenlinna viivas rongis ja jälgime vahelduvat maastikku, mis meist kiirul möödub. Jälle igal pool graniit. Raudteegi on temasse raiutud ja ajuti lahutab meid püstloodis tõusvast kiviseinast vaid meeter. Ja alles nüüd taipan, millist suurt osa mängib kalju Soomes. Mitte ükski kirjeldus ega õpperamat ei suuda anda kujutelu sellest karmist kõvast massist, mis moodustab kogu Soome aluspõhja. Aastasadu on soomlased murdnud ja kangutanud oma pinnast, rajades põlde ja ehitusi, kuid veel tuhandete aastate pärast teevad nad samuti, sest kalju on kindel ja soomlane on visa. Muu maastikuline pilt ei paku midagi erilist — põllud, metsatukad, talud...

Hämeenlinnast viib autobus meid Aulankole, mis on soomlaste tuntumaid suvituskohti. Alles eelneval sügisel valmis siin põhjamaade moodsaim hotell ja lähemas tulevikus kavatakse siia rajada talispordi keskus. Läbime toreda maastik-pargi, mille järvedes näeme lõunamaisi kuldkalu ja musti luiki, kes julgelt ujuvad lähemale, lootes saada meilt toitu. Mööda korrastatud teerada jõuame viimaks mäe otsa. Väikeselt terrassilt avaneb suurepärase vaade mingile järvele ja metsadele selle taga. Järsku langeb kaljuserv terrassi taga sügavusse. Visad männid hoiavad tast kramplikult kinni ja õõtsutavad oma kroone kuristiku kohal. Siinsamas asub ka Aulanko kõrge vaatetorn, mille otsa tormame pooljoostes. Kuni silmapiirini laiuvad me ees

sinirohelised metsad ja nende vahel sätendavad käärulised järved. See on tükike tõelist Soomet, täpselt niisugust, nagu kujutasin teda juba ammu.

Terrassi kõrvalt viib järsk trepp alla „Karukoopasse“. Laskumine võtab hea hulka aega, siis jõuame tasasele pinnale. Kõrge müürina seisab me kõrval kaljusein oma mändidega. Ta jalal asub kivisse raiutud grupp karudest. Kord ammu elutsesid siin ümbruses vist karud, millest on tekkinud ka nimi ja mille mälestuseks seisavad siin ka need metsloomad. Jõudes puruväsinult tagasi üles, avastame veelgi huvitavat. Terrassi all asub kunstlik koopataoline rõdu, mille seinale on maalitud stseene karujahist.

Üsna hotelli lähedal asub mingi supelasutus, mida külastame. Vette minna ju saab, kuid suurt mõnu see ei paku, kuna savise põhja tõttu on vesi läbipaistmatuseni sogane.

Siis sõidame autobusega tagasi Hämeenlinna. Hämeenlinna ise on väike linn, paeludes tähelepanu vaid pankade rohkusega ja — oivalise söögisaaliga, kus meile serveeritakse rootsi einet, mille lõpetamisel võime rahuga nentida, et me kõhud on täis. Vahele võiks märkida, et Helsingi „ravintalodes“ tihtigi tundsimine, et toitu oleks meile nagu liialt vähe. Teatavasti aga soomlased einestavad vähemalt viis korda päevas, kuna meie oleme harjunud kolme korraga.

Kesköö paiku oleme jälle Helsingis, et hommikul sõita tagasi Eestisse.

Laev alustab liikumist ja jäävad maha saatjad, sulades aegamööda ühte hoone-tega kaldal. Möödume kaljusaartest ja suundume avarale merele, mis ei ole sugugi enam peeglitoline, vaid kus lained paiskuvad mürisedes vastu kaljusid. Kahju on lahkuda lahkete hõimlaste juurest, kuid samas tunnen ka mingit kergendust, et pääsen siit ilusana näiva kuid siiski kuidagi rusuva graniidi seast.

Hr. inspektor Karl Maasik 50-aastane

3. nov. s. a. pühitses meie koolide inspektor hr. K. Maasik oma 50-aasta sünnipäeva.

Hr. K. Maasik on üks neid väheseid pedagooge, kes oskab oma aine huvitavaks teha ja kes paneb koolipoisi matemaatikagi juures unustama kui-vad eluvõõrad valemid, kuigi just nendega tegeldaksegi. Tema tundides läheb töö mõõduka nalja saatel ja igal õpilasel on julge tunne, et terve klass on hingega ülesande juures ja et sellest ka ühiselt jagu saadakse. Nii see ongi. Ta teeb oma õppetööd tõsise töömehena ja tema eeskuju tiivustab õpilasi.

Inspektorina tunneme hr. K. Maasikut kui väarikat inimest, kes alati käitub avameelselt ja otsekoheselt iga õpilasega nagu mees mehega. Kui juhtubki mõni kõvem sõna sekka, siis võetakse see küll südamesse selles mõttes, et püütakse end parandada, mitte kunagi aga ei funta selle üle paha-meelt. Sest see näitab ainult, kui palju hr. inspektor hoolib õpilasest, et ta teda püüab juhatada. Ja eks leppimine ja edaspidine arusaamine ole seda tugevam, mida kõvemad sõnad on kord „peale loetud“. Hr. inspektor on nii õnnelik inimene, et suudab halvad hetked elus unustada kiiresti ja tunda pikka rõõmu helgematest momentidest.

Kui keegi õpilasist enam iseennastki ei usaldaks, siis hr. inspektorit usaldaks ta kindlasti ja võiks kõik oma koolipoisilikud eksimused ära rääkida. See usaldusvahekord on teinud hr. K. Maasiku armastatuimaks pedagoogiks, mida tõendasid mitte lõppeda tahtvad kiiduavaldused tema sünnipäeva-aktusel, ja see, et mitmegi noorema poisi silmis läikisid pisarad, kui hr. inspektor sooje tänusõnu ütles.

Igale meie kooli vilistlasele on hr. inspektor olnud südamlikum ja parim pedagoog ja küll võime avameelselt seda ütelda meiegi, kui koolist lahkume.

Meenutades seda suurt kasvatuslikku ja rahvuslikku tööd, mida hr. inspektor on alati teinud meie koolides raugemata innuga, ütleme talle veelkordsest õnnitlusest ja parimaid soove edaspidiseks

„lil'i“ toimetuse ja Õpilasingi.

Kaks luuletust

Koduteel

Sa tasa poetad mulle pihku käe
kui pesasooja pääsupoja väikse
ja pilverünkast naerad välja päikse,
kui põleb pihlak üle kodumäe.

Nüüd iga sammu teest sa varmalt vaed
kui vaksa mälestuste vääriskangast.
Ning samas elu rusuvhallist paest
sa irdud nagu mure raskest pangast.

Nii tuleb vastu raagund roostes nõmm,
kus kurekaelad sülelevad põlvi.
Mu süda nagu hõõguv kaselõmm

lööb põlema su silmi sädemeist.
Siin karjateel võiks oma jalgu salvi
ja vennaks nimetada putukat ja veist.

Hilissuvi

Taas päike õsund suvepäevad hakki
kui viljaparmad aja suurde sülle,
on kollenduse saanud nurmed ülle
ning kurekruuksumises rännupakki.

On aiad, põllunõlvad viljarohked —
sa kõikjalt haistad küpsemise lõhna
ning raugelt kuumavad veel mäemõhnad —
ja uibult kuuleks nagu küllusohke.

Nüüd murrab päeva vaikseks väsind talle
raudhundi võrin nurmel söömisahne
ja niidab vihku kõrred longuspäi.

Eel õhtu hangub rõuku viljapalle
mees, ehites kui jumal kuldseid rahne.
Kuusirpi ihub loojuv päiksekäsi.

KALURIID

S ADAS külma sügisvihma. Tumehallis taevas jooksid rasked pilverütkad. Nad tormasid kord siia, kord sinna, kuni koondusid uueks vihmatoovaks valliks.

Peipsi oigas ja viskles rahutult liivakallaste vahel ja pillutas haavatud metsloomana möirates kaluripaate kui kerget pilpaid üles ja alla. Lained ründasid kaldatõkkeid, lipsasid üle hagerike ja jooksid onnide tahagi, haarates vahuste peadega tühja õhku. Kajakad lendlesid ehmunult kilades möllava järve kohal.

Küla oli vaikne. Hädistena kükitasid onnid üksteise kõrval. Harilik askeldamine oli vaibunud. Ei kuulnud rõõmsat kalurilaulu, ei suuega kõrkjapilli monotoonset pirinat. Üksikud inimesed seisid oodates kaldal ja mõni murelik nägu vaatas läbi ähmaste aknaruutude.

Just siis, kui kadus ehavalguse ahtake viir läänetaevas, kõlas mäseleva järve mühasse inimese kaeblev hädakisa: „Appi! Maja läheb!“ Nüüd ärkas küla. Igast onnist väljusid inimesed, kel jaksu jooksuks. Ähmase majakatule ja vilkuvate laternate valgel koguneti küla vasemale servale, kust kostis appihüüd. Lained viskusid vihaselt viltuvajunud majakese järvepoolsele küljele ning õonestasid ägedalt vundamenti. Randlased seisid nõutult ristatud kätega ja pomisesid palvesõnu, sest nad nägid, et sääl polnud päästa midagi. Viimasel hetkel tormas üks neist majja, tultes viivu aja pärast välja kahe nutva lapsega. Peagi varises maja kokku. Aplalt lipsasid lained üle rusude, haarasid ahnelt palkidest ja taandusid taas saagiga tagasi, et uuesti viskuda rünnates varemeile.

Ei kuulnud kaebeid ega hädaldamisi, ainult lapsed nutsid. Karmide nägudega vaadeldi ja vaikiti. Naine, kelle päävari oli hukkunud, silitas oma kareda käega laste linavalgeid päid.

„Mari!“ ütles karmi näoga pikakasvuline randlane naisele lähenedes. „Mari,

kus on Joosep?“ Naine ohkas ja langes heleda rätikust vabanenud pea. Tema hääl kadus tuule ja järve mühinasse, kui ta ütles: „Koos teistega järvel!“

Üha ägedamalt vibutati laternaid möllava järve kaldal, üha närvlikumalt oodati nelja kalurit, kes olid läinud mõrdade järele. „Küll tulevad,“ üteldi, „sest järv ei jäta surnuidki endale!“ Mari viidi lastega naabri hütti. Teised naised läksid vaikides koju, kust käidi vahetevahel vaatamas, kas pole tulijaid kuulda või näha.

Hommikuks taandusid rasked pilved. Taevas selgines. Peipsi rahunes aegamööda. Loodus näis väsivat tarbetust rabelemisest ning valmistuvat rahulikule sügisuinakule. Küla oli ärkvel. Ei mindud küll nagu tavaliselt korvidega õlal sibula-aeda ega kotiga seljas jöhvika-sohu. Kuid tegemist oli siiski küllalt, sest olid saabumas kurvad sündmused. Enne koiduahet oli järv andnud tagasi oma ohvrid — kolm surnut ja üks elav. Purjepeel oli suutnud noor, kaheksateistkümnepäevane poiss randa ujuda.

Olles lugenud palve surnud kaaslaste juures, siirdusid kõik järve äärde, küla mahukama onni taha nõupidamisele. Süngete nägudega istusid habetunud randlased heledal liival, ümbritsetud vaikivatest naistest. Sääl istus Mari kahe lapsega süles. Ta oli nüüd kodutu lesk, varaks ainult pool-lagunenud mõrd, samovar ja mõned ahtakskulunud mõlad. „Mari“, algas pikakasvuline randlane, keda hüüti Peebu Jakobiks, „siia kokku tultes meie mõtlesime sinule. Näe, armas Jumal tuli raske katsumisega meie juurde. Läksid mõrrad, uhtusid tõkked, varises maja ja uppusid mehed. On enemgi olnud raskeid aegu. Oleme sellega harjunud pikil elupäevil, aga nüüd, kaotades korraka nii palju...“ Kuuldus nuuksumist, ohkeid ja kõhatusi. Peipsi kohises, kanad kaagutasid ja keegi sõudis üle järve.

„Jah“, algas siis Otsa Kaarel, kes oli varem olnud külavanemakski, „mõtle-

sime siis siia kokku tulles sedasi küll, et korjame üle hulga mõned veeringud kokku, et saaksime maha matta Joosepi ja lisada mõne margakese Arsi ja Mihhaili matusteks!”

Mari nuuksus vaevukuuldavalt, kuna teised leinajad äigasid aeg-ajalt käega üle silmade ja langetasid pääd.

„Arvan, seltsimehed, et peame pöörduma pärast seda kurba sündmust riigi poole palvega abisaamiseks, et teha uued ja kõvemad tammised tõkked. Saadame palvekirja valitsusele teele juba tuleval nädalal.“

Ühistest annetustest kogunes nii palju raha ja vara, et võidi ajutiselt kergendada lehestunud Mari ja teiste naiste rasket olukorda. Kожu mindi mööda randa, kuid ei vaadatud kordagi järve poole, mis kohises, nagu anuks ta andestust.

Oli vaikne hilis-sügisepäev. Ääretu ja sinine oli taevas. Peipsi lamas nii tüünelts, et ei laksatanud ainustki lainet üle lamedate kaldakivide. Kalurid oma mustakstõrvatud venedega libisesid juba

koidu õhetaval valgel üle virvendava järveselja silmapiiri avarusse. Aeglaselt sulpsatasid mõlad vette, pidevalt pingutasid sõudjate lihased üha uuteks tõmmeteks ja nii libisesid vened ujuvate partidena üle särava vee.

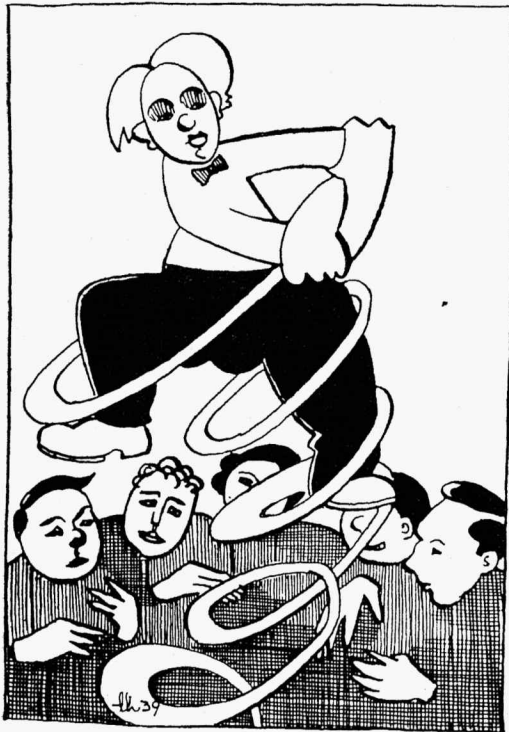
Randlased olid pidanud oma uppunud kaaslastele jõukohased matused, aidanud leinavaid leski, asendanud tormis hukkunud võrgud uutega, saatnud palve tõkke-materjali saamiseks ja olid haaranud nüüd jälle kätte igapäevase töö, olgugi et elu nii raske on. Maalapike on liivane ja torm on sagedaseks nuhtluseks, aga kalur ei nurise. Ta kannab sügaval südamesopis oma muresid, nagu ta on harjunud aastakümnete jooksul. Ühiselt võideldakse elumurede vastu. Peab töötama, peab elama, peab andestama!

Õhtuks, kui mehed olid saabunud järvelt ja paigutanud oma vähese kala-saagi kummidesse, koguneti järve äärde, et kuulda uudiseid Kaarliilt, kes oli jõudnud vallamajast tagasi, kus ta käis vaa-

tämas, kas ehk pole tulnud nende palvele vastust. Oli tulnud. Uudishimutse-des tammuti pehmes liivas ja hoiti suudki lahti, nagu võiks siis paremini kuulda. Kaarel luges pool veerides ette teksti, milles oli öeldud, et neile tammide ehitamiseks toetust ei anta, küll aga süven-datavat tulevikus Narva jõge, et vesi jär-ves alaneks.

Kõik jäid vaikselt mõttes istuma. Öhtune päike viskas oma viimased kuldkiired kurbadele randlastele, kullates nende taga hingavat järvepinda. Kajakad lendlesid vaikselt ranna ligiduses toitu noolides. Tuul hällitas õrnalt ankrusolevaid paate. Randlaste silmad suundusid sädelevale järvele ja sügav armastus elu vastu peegeldus nende silmis. Siis katkestas vaikuse Peebu Jakob, üteldes vaikse häälega, mis vaevu eraldus Peipsi tasasest kohinast: „Elasid siin meie vanaisad, isad ja eks katsu meiegi. Ajame aedade alla kraavid, et kaoks vesi. Raiume soost hagu ja veame koos kividega tõkke taha. Elame sellest, mida Jumal meile andnud: liivast, järvest ja soost.“

Siis läks igaüks oma onni — süttivate sügistähtede valgeli ja Peipsi tasase kohina saatel.

„Bojaari pulm“ vahetunnil: „Juure, Treufa!“

Ain Ainsaar

Fr. Tuglas: „Kogutud novellid“ II

KÄESOLEVA koogu lisandub uus püsiva väärtusega köide eesti kirjandusse. Raamat sisaldab kogud „Õhtu taevast“ ja „Saatus“, üldse eesti stiilimeistri 12 novelli ja väikepala.

Köite esimeses osas Tuglas kujutab peenetundelise esteedi ja psühholoogina tavaliste loodslapselikkude inimeste hingeelu. Sisu on realistlik, kuid sõnastuses taotleb Tuglas ülimalt kunsti enese pärast. Tuglase stiil on selles kogus saavutanud juba küpsuse ja artistlikkuse. Huvitavamad on selles kogus „Suveöö armastus“, kus autor kujutab inimkirgede kuuma lõõma, ja „Toomehelbed“, kus hästi on tabatud väikese plika iseloomu. Teises osas on sellised Tuglase novelliloomingu meistrsaavutused nagu „Popi ja Huhuu“, kus tegelased koer ja ahv on inimeste sümboolkujud, kelle iseloomud ja psühholoogia on leidnud meisterliku kujunduse. Novellis „Vabadus ja surm“ kirjeldatakse roimari vanglast põgenemist ja fantaasianovellis „Maailma lõpus“ saagalikku eksirännakut kaugele eriskummalisele saarele, kus omalaadses ja irrealses maailmas areneb armastus laevapoiisi ja hiiglaneitsi vahel, kuni noormees põgeneb.

Selles kogus on saavutanud Tuglase luuleline nägemismeel suurima teravuse ja tema tunnetus suurima sügavuse. Fantaasia ohjeldamatu kuid kavakindel kasutamine teeb selle kogu eriti huvitavaks ja põnevaks.

Anonymus:

Ühe Norra reisi kroonika

Trükitud Noor-Eesti kulu ja kirjadega Tartu linnas aastal 1939

SELLISE autorit varjava tiitliga ilmus hiljuti Friedebert Tuglaselt raamat, kus ta koolmeisterliku ja õpetada tahtva muhedusega jutustab lõbusaid lugusid ühest Norra reisist. Selles eesti kirjanduse ainulaadses raamatus on palju elavalt nähtud episoodide, nagu rongi maa alla juhtimine, kui mägi vastu tuleb, Norra kaheldava tõepärasusega koskede ja vihma üliküllus. Tuglas näeb siin suurt „rahvamajanduslikku“ ülejääki ja soovib norralastel hakata vihma eksportima põua all kannatavatesse maadesse. Rootsis autor kogeb oma rõõmuks, et rootslased on unustanud kunagise kurva sigtunaloogi ja sellest ei juhtu tänapäeval eestlasele enam midagi halba. Rootsi kuningast kuuluse, et ta mängivat oma kõrge vanadusest hoolimata kurni. Teoses tehakse juttu ka päevakajalistest asjadest, näiteks pressiatäheedest, meie kirjanduse- ja kultuuriajakirjadest jne. „Ühe Norra reisi kroonika“ stiil on paindlik, lõbusakoeline ja üleemeelik. Jannsenlike sugemete ja kroonikalikkuse kõrval on sõnastusviis siiski ilmes-tatud vägaigi tuglaslikult.

„Ühe Norra reisi kroonika“ on kunstiliselt õnnestunud teos ja „lõbus vahelugemine“, kus tänapäevast sisu on püütud vahendada vanas vormis.

Raamatu on illustreerinud Andrus Juhani lõbusalt ja motiivistikult primitiivselt.

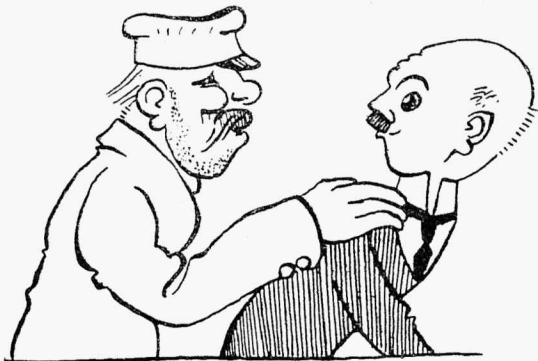
KRATID

OSSIP Mügarik on amatööraednik. Tema käes on kasutada kaks riia vakamaad head aiamaad. Savi-põhi, hästi väetatud.

Ossip on pensionile lastud ametnik, kuid ta on oma eluajal ometi nii palju suutnud koguda, et säästetud summast võis ehitada maja ärklitoaga. Ali elab vanapaar ise, see on, härra ja proua Ossip Mügarik, ja üleval ärklitoas agent Joonatan. Elamu ja juurdekuuluv aed asuvad aedlinnas, eemal suurlinlikest mõjudest.

„Meie elame nagu kaks vana kändu, mina ja teinepool,“ lausub proua Ossip Mügarik. Ja nad elavadki. Ossip on peremees aias, Loviise neljas mugavas kambris pluss ärklitoas, sest Joonatan on kostil. Loviise on perekonnas juhtiv jõud. Tema teada on tolle kummutilaeka võti, kus asuvad leibkonna raha ja väärtasjad. Ega Ossipil polegi rahaga midagi teha. Tubaka ja paberosikestad toob Loviise ise koju ja välja lähevad nad harilikult koos. Kõik sobib suurepäraselt.

Ühel päeval Loviise kaebab valusid pihas ja Ossip läheb ise poodi tubakat tooma. Väraval kehitab korra trakse ja vaatab kahele poole. Kas minna nüüd paremale — poodnik Kruuvi juurde või vasakule, Tüüka manu? Ühepalju maad on mõlema juurde. Aga Tüügas on vana polgusõber, tollega on hea meenutada kunagisi soldativempe. Ossip otsustabki väisata Tüügast. Ta ei jõua aga kaugemale otsustamisest, sest kellegi käsi langeb ta õlale ja kärisedes hüüab keegi: „Oi, Ossip! Eks sindki ole näha. Arvasin juba mõni aeg, et oled kamara alla tükkinud, aga nää — tema elab. Kuda läheb, mesäh?“ Ossip Mügarik on

vahepeal ettevaatlikult enese ümber pööranud ja silmanud sorakil vurre. „Aa, või sina, Eduard. Miks ma's ei peaks elama. Surnuaial matusepaik alles korraldamata, mida ma sinna nii vara tükkin.“

Ossip veab sõbra aeda ja paneb pingile istuma. Ise aga vajub seljakile võrkkiiuku, mühatab ja pärib. Eduard ka mühatab ja vastab. Eduard kurdab, et Luise võtvat kogu tema teenitud raha ära. Lõpuks, olles oma meelest juba küllalt pinda ette valmistanud, ütleb: „Hm, khm, praegu mul kah kohe niisugune paha lugu, et raha oleks veidi omagi jaoks vaja. Kuidas sa sedasi eide käest lähed küsima selleks otstarbeks.“ Ja ta pilgutab silma, ise ootusärevalt Ossipit piiludes. No näis. Kui tal südant rinnus on, ega ta siis keela. Vana ladna mees. Aga Ossip väristab pead: „Mul, ausalt öelda, on lugu täpselt samasugune. Rahad on teisepoole käes. Aiast saadud raha paneb kah kõrvale. Kahju küll.“

Mõlemad vaikivad ja tunnevad üksteisele kangesti kaasa. Eduard häbeneb, püüab muust rääkida. Varsti algab jutt jälle. Millest nad räägivad, seda ei tea, sest räägitakse sosinal. Juba kehtab Eduard minekule, kuid ei näigi olevat kuigi rõhutud. „Nägemiseni!“

Kui Ossip jääb ükski, ta lööb käega tugeva laksu põlvele ja hüüab: „Vaata, kus alles plaan!“

Tubakas jäigi toomata.

— — —

Ossip on uhke oma ploomidele. Ta kasvatab Emma-Leppermanni ja Kuninganna-Victoriat. Praegu ta seisab Loviisega ploomipuude juures ja muheleb. „Arvestades meie ploomide headust ja praegusi hindu... jaa...“ Mõlemate peas keerlevad mõtted. Loviise unistab uuest talvemantlist. Olgu ta pealegi üle kuuekümne aasta vana, korralikult riides peab igaüks ikkagi olema, kõnelemata majaproovast. Aga Ossip vaevalt praegu mõtleb talvemantlile.

Ploomid on ilusad, suured ja kollakaspunased. Tihedasti ja raskesti ripub magus koorem peenikesilt oksilt.

Perekond Ossip Mugarik läheb „õhtule“.

Hommikul on vana Mugarik varakult jalul, läheb aeda, kõnnib enne veidi õunapuude all, võtab hoogu ja — ei peatu enne kui ploomipuude juures.

Loviise kõrvetab sõrmed pliidi juures ehmatuses, sest aiast hakkab äkki kostma kiihket vandumist ja jumalavalalatut sõimamist. See on Ossip, mis tal lahti peaks olema? Varsti aga pragavad nad kooris. Ja põhjust selleks on: üks ploomipuu on tühi, lootusetult. Raskest koormast vabanenud oksad sirutuvad üle Ossipi pealae. Neil ei näi olevat erilist põhjust kurjustamiseks.

Päev läbi on kuulda Ossipi pahanadamist, kuna Loviise rahuneb rutem. Eks võime võtta ka kümme krooni odavama mantli. Kauplemise jagu.

Õhtupoolikul peab Ossip „kuhugi“ minema. Kuhu? Oh, on mõningaid pabereid korraldada, see ei võta väga palju aega. Ossip tulebki kaunis ruttu tagasi, on aga kangesti väsinud ja heidab kohe pärast sööki pikali.

Teine hommik. Ossip ei lähe aeda,

pea valutab. Loviise läheb, sest on vaja mahakukkunud õunu üles korjata. Kuid ta tuleb tagasi ilma õunteta, püüab astuda uksest sisse ilma lingile surumata, ta on hingetu ja näost kardetavalt punane.

„Sunnikud! Hhähbemaathud niishuggused! Nüüd on jällegi kaks puud tühjad. Kui nii edasi läheb, on nädala pärast aed lage. Ma ütlen, midagi peab ette võtma. Kas kuuled, midagi peab ette võtma! Ma lähen, teatan politseile, ostan koera, panen lõksud välja, riputan tuhka puujuurtele, löön sur...“ Loviise istub. Löötsutab. Ossip taipab ja toob kähku klaasi suhkruvett. Loviise joob, paneb klaasi kõrvale ja otsustab: „Lähen politseisse. Vot. Ja sina valva seni, et mõni puid ära ei vii.“

Ossip ehmutab, kogub end aga kohe. „Mis'nd politseisse kohe, ega see nii ääretu suur kahju olegi. Mul on teine hea nõu. Las ma lähen täna öösel aeda valvama. Kui tuleb — annan teibaga.“

Loviise nõustub.

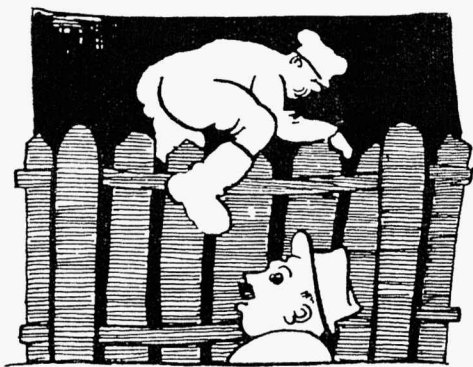
Ossip tõmbab õhtul selga kasukajopi ja surub pähe nahkmütsi. Ega see liiga tee, sügisene aeg ja külmad ööd?

Pimeneb ruttu. Üha rohkem tähti hakkab tumesiniselt taevakummilt alla vilkuma. Ossip ajab koonu püsti, uurib ja määrab põhjanaela asukoha, imetleb natuke maailma suurust ning vägevust ja haigutab. Aega ju selleks kõige on. Ünigi tikub peale. Kuulatab. Kes seal põõsas müdistab? Siiliisand ise ongi. Okaline kera liigub tuhnides lähemale, ajab korraks vanamehegi ees kärsa sirgu, nuhib ja põgeneb siis karusmarjapõõsasse, sest Ossipi kepp kukub mütshahtades maha. Ossip ärkab. Kas juba oligi uinunud? Vaata pimmet, ei saanud arugi.

Tuleb Eduard. Kahekesi läheb töö märksa libedamini. Oksad sirgnevad. Siis robistab öine külaline uuesti üle plangu. Ossip upitab raske kotigi järele ja sosistab: „Jäägu see nüüd viimaseks.“

Ära enam tule. Ja ära raha üksi läbi löö.“ Ülejäänud osa ööst Ossip magab rahu-likku und. Norin on kõva, vaevalt keegi nüüd enam julgeb planku ületama hakata.

Hommikul äratab Loviiset jällegi inetu söimamine. Ossip kitkub harvu juukseid ja seletab, et on tegemist vaimu-

dega. „Terve öö olin üleval. Patrulleerisin aias edasi-tagasi, vaat nii. Aga ometi kadunud. Häbi päris.“ Kui abielupaari viha hakkab lahtuma, tehakse otsuseks, et järgmise öö valvab Loviise ise. Sest Loviise südames on tärpanud midagi kahtlusetulist.

Loviise valvab ise. Ossip sirutab end voodis, rahul ja heas tujus. Arvutab sõrmedel, puhast on üle kahe tehtud vähemalt kolmkümmend krooni. Väike lisateenistus, miks ei peaks ta seda endale lubama? Kas pole see aiasaak kõik tema kümne küüne abil igal sügisel saadud? Ossip on talitanud õiglaselt. Tsen-sor Südametunnistus laseb tal rahulikult uinuda.

Ärkamine on aga seda tormilisem, kuna selle põhjustajaks on Loviise võiduhüüe: „Käes!“ Ossip on ühe ropsuga üleval: „Meh! K-äes? Kes?“

„Eks ikka aiakratt. Keldrisse panin ta kinni. Alistus päris kergesti.“

Ossip on löödud. Eeduard, kuri-vaim, mis sa tegid? Rikkusid kogu plaani. Kas pole küllalt öeldud, et suur suutäis ajab suu lõhki. Kuid Loviise, täis võidu-ärevust, ei lasa tal kaua mõelda: „Võta

latern, lähme vaatame, kes ta niisugune on. Hommikuni oleks tal külm seal kükitada.

Keldriukse hinged kägisevad. Õn-netu varas kükitab keedisteriuli all, väike ja kleenuke. Nutab südantlõhes-tavalt. Vana Ossip ajab enda sirgu — Eeduard see pole, too ei nutaks praegu. See on vaid poisike. Ja ta müristab: „Kus on sinu kombed, poiss? Nii noorelt käid vargil võõras aias, pealegi öisel ajal!“ Kuid endal süda hõiskab sees. Veel kaua pragab ta käisega silmi hõõ-ruvat poisikest, kuni lõpuks Loviises pääseb mõjule sõjaaegne halastajaõde. „Missugust südamevalu sa teed sellega oma emale! Ära enam ialgi niisugusele teele asu, see on hukatuse- ja pimeduse-tee.“ Ja Ossipile: „Laseme tal minna.“

Ossip läheb poissi lukustatud õue-värvast välja laskma, astub temaga ühes tänavale ja surub talle viiskümmend senti pihku. Sõnalausumata. Soo, Sü-dametunnistus, sul pole nüüd vaja enam vahele segada.

Pärast muutub Loviise hoopis hale-daks: „Mõtles, ta vaeseke ei saanud veel ühtki ploomi võtta, kui haarasin tal kuklast. Kahju õnnetust poisist, kel võib-olla polegi vanemaid.“

„Ei maksa nii õrnatundeline olla, kallid Loviise,“ ütleb Ossip kella üles keerates. „Meenuta vaid seda, mis tehti möödunud kolmel ööl. Eks see olnud kõik selle noore kelmi töö.“ Ütleb ja haigutab.

Asemikkude Kogu tegevusest

Tartu I Gümnaasiumi, I Progüm., I Reaal-, Tehnikumi ja Tehnikakeskkooli Asemikkude Kogu pidas käesoleval semestril oma esimese koosoleku 13. sept. Päevakorras oli õpilasringi esimehe kandidaatide ülesseadmine. Mainitud koosolekul ega ka järgmisel 25. sept. peetud koosolekul esimehe kandidaati ei esitatud. Vahepeal muudeti vähemas ulatuses õpilasringi põhikirja. Kolmandal koosolekul 28. sept. valiti ühel häälel õpilasringi esimehe kandidaadiks Imant Rebane (III g). Kandidaadi soovi kohaselt korraldati ka üldine valimine (30. sept.), kus kandidaadi poolt anti 486 ja vastu 107 häält. Erapooleitud oli 25. Seega oli valitud õpilasringi esimeheks I. Rebane.

28. sept. valiti ka õpilasringi juhatus järgmises koosseisus: Ü. Kiho (III t-m) — abiesimees, U. Veenre (III g) — kirjatoimetaja, E. Karing (IV t-kk) — laeaur, R. Lepik (III g), V. Kivi (V prog.) ja L. Tuul (III r-a) — juhatusel liikmed.

Revisjonikomisjoni valiti: O. Lukk (III g) — esimees, V. Kolde (III t-m) ja M. Port (III g) — komisjoni liikmed.

Kooperatiivi vanemaks kinnitati Ü. Vare (II g) ja abideks A. Amon (II g) ja V. Tui (IV t-kk).

Järgmisel koosolekul 19. okt. kinnitati Õpilasringi juhatusel, kaheksa osakonna ja ajakirja „lil'i“ tegevuskavad ja eelarved. Ka kinnitati „lil'i“ toimetuse järgmises koosseisus: peatoimetaja — õpet. pr. H. Ottas, vastutav toimetaja — õpet. hr. J. Konks, tegevtoimetaja — I. Rebane, toimetuse liikmed: M. Part, H. Eerme, A. Kasper, Ü. Kiho, R. Aul, Th. Põdersoo, E. Lall, H. Reigo ja H. Meema; talitusjuht — õpet. hr. A. Kasvand.

Samal koosolekul määrati õpilasringi liikmeks 25 senti õppeaasta kohta ja otsustati jaatavalt õpilaskorrapidajate küsimus.

Põhikirja lõplikuks täiendamiseks ja kodukorra väljatöötamiseks valiti komisjon järgmises koosseisus: I. Rebane, M. Port, R. Varema, V. Kolde, O. Lukk, H. Arens ja R. Künnapuu.

Õpilasringi juhatus on tegelnud osakondade töö üldjuhtimisega, arhiivi korraldamisega ja põhikirja täiendamisega. Äsja lõppes huvirohke kõnekursus, millele järgneb järgmise semestri algul auhinnaline kõne- ja deklamatsioonivõistlus. Õpilasringi ja osakondade isetegevus on paisunud eelmiste aastatega võrreldes mitmekordseks.

„lil'i“ tööpõllult

Käesoleva numbriga alustab õpilasringi ajakiri „lil'i“ oma seitsmendat aastakäiku. „lil'i“ formaadi kui ka sisu suhtes on võetud ette põhjalikke uuendusi ja nii mitmeski küsimuses on tulnud ümber orienteeruda, et ajakiri õpilastele lähedamale tuua ja omasemaks teha. „lil'i“ on meie õpilaste vaim-

sete harrastuste peegel, mis peab esindama meie võimeid ja taotlusi ka väljaspool kooli: seepärast peaks kogu meie suure õpilaspere kaasabi ja toetus kuuluma meie oma ajakirjale, meie „lil'ile“.

Kuna „lil'i“ viienda ilmumisaasta tähistamiseks korraldatud õpilastevaheline loominguvõistlus pälvis õpilaspere üldist tähelepanu ja tagajärgedelt hästi õnnestus, siis kuulutas „lil'i“ toimetuse eelmise aastakäigu viimases numbris välja uue samalaadse

võistluse.

Tööd tulevad esitada hiljemalt 10. jaanuariks. Võistlus on auhinnaline (auhindadeks üldse kr. 108). Üksikasjalikumad võistlustingimused ilmusid kevadises „lil'i“ numbris, mida võib veel toimetuselt saada.

Õpilasringi Humanitaarosakond

Käesoleval semestril ühendati Humanitaarosakonnaga Enesekasvatuseosakond. Osakonna I semestri peakoosolek peeti 17. okt. s. a., kus valiti juhatusse: juhataja O. Lukk (III g), abijuhataja R. Varema (III g), kirjatoimet. E. Lall (II g), laeaur E. Avarsoo (III g).

Seni on Hum.-osakond korraldanud kogu koolile kolm aktust: 13. okt. s. a. hommikul kogunemisel aktus Anna Haava 75-aasta sünnipäeva tähistamiseks, 21. okt. hõimuktus ja 2. det. Raamatunädala aktus. Hõimuktusel pühendati erilist tähelepanu Soome hõimule ja Raamatunädala aktusega tähistati J. Hurda 100-aasta, M. Metsanurga 60-aasta ja J. Sütiste 40-aasta sünnipäeva. 3. nov. s. a. korraldati koos TIIG Humanitaaringi referaatõhtu. Refereeri TIG õpilane I. Rebane teemal „Tänapäeva noorsoo ideoloogia“ ja oponeeris TIIG õpilane L. Kallak. Huvitavat referaati ja pinevaid vaidlusi kuulas väga rohkearvuline auditoorium. — 23. nov. s. a. korraldati koos ENKSTG Õpilaskonna Kirjandusosakonnaga referaatkoosolek teemal „Viisakus“. Refereeri ENKSTG õpilane Z. Kleimann ja oponeeris TIG õpil. O. Lukk. Suur kuulajaskond jälgis referaati huviga. Suurima üritusena sel semestril toimus 1. det. TIIG ruumes kirjanduslik kohus F. Dostojevski romaani „Kuritöö ja karistus“ peategelase Rodion Raskolnikovi üle koos teiste Tartu koolide Humanitaaringidega. Kirjandusliku kohtu mõtte algatajaks ja korraldustööde läbi viijaks oli TIG Humanitaarosakond. TIIG saal oli viimase võimaluseni täis kiilutud Tartu koolide õpilastest, kes jälgisid huviga kolm tundi kestnud asja arutamist. Kohtu eesistujaks oli hr. prok. A. Paal, süüdistajateks E. Kremer (HTG) ja M. Annus (KK), kaitsesid I. Rebane (TIG) ja M. Kuldvre (TIIG). Kahjuku kujunes kohtu käik liiga kohtulikuks ja kuivaks, eriti algul. Kohus

leidis süüaluse süü olevat väga raske ja arvesse võttes pehmemdavaid asjaolusid, mõisteti R. R. kümneks aastaks sunnitööle ühes õiguste kaotamisega.

Käesoleval semestril korraldatakse veel referaatkoosolek koos ENKSTG Õpilasingi Kirjandusosakonnaga (refereerib TIG õpilane E. Lall teemal „Inimene ei ela üksnes igapäevasesst leivast“).

Kunstiosakond

Tänavu ühendati Kunsti- ja Fotoosakond üheks Kunstiosakonnaks. Juhatajaks valiti M. Port (III g), abijuhatajaks H. Eerme (III g) ja A. Valdes (II g), kirjatöid O. Lukk (III g), laekuriks R. Aul (II g).

Osakond on senini korraldanud 6 töökoosolekut, kus on töötatud pliiatsi, sule, söe ja akvaarellidega ning trükitud linoollõikeid. Maastikkude ja natüürmortide kõrval on joonistatud ka elavaid modelle.

Huvitavaks kujunes osakonna korraldatud kooli aastapäeva-peo reklaamplakatite võistlus ja võistlusplakatite näitus. Auhindu said: I H. Eerme (III g), II ja III O. Lukk (III g), III L. Mõtus (4. prog.). Edaspidi on töökavas töökoosolekuid, referaate ja kunstinäituste külastamisi.

Usulis-eetilise osakond

Usulis-eetilise osakonna juhatus 1939./40. õ.-a. esimeseks semestriks: juhataja J. Treufeldt (III g), abijuhataja E. Lall (II g), kirjatöid H. Meema (I g), laekur A. Valdes (II g). Osakond on avaldanud seni intensiivset tegevust. On korraldatud kolm referaati: „Oxfordrühmadest“ J. Treufeldt'ilt, „Kristus ja sõda“ pastor H. Haamerilt. Suurema üritusena toimus sel semestril koos teiste Tartu gümnaasiumidega aktus eesti piibli 200. juubeliaasta tähistamiseks. Aktus toimus 13. dets. s. a. HTG ruumes.

Loodusteaduste osakond

6. okt. peetud peakoosolekul valiti Loodusteadusteosakonna juhatus järgmiselt: juhataja A. Kasper (III g), abijuhataja A. Valdes (II g), laekur V. Masing (III prog.), kirjatöid B. Lauringson (III g).

Osakond korraldas kitsasfilmi demonstratsiooni Soome üle. Vastavate seletustega esines hr. P. Haas. 27. nov. korraldati koos TIIG Humanitaarringiga referaatkoosolek. Refereeris A. Valdes teemal: „Kas tehnika hävitab looduse?“ Edaspidi on osakonnal kavas mitmed referaadid, õppekäigud ja praktilised tööd keemia laboratooriumis.

Maleosakond

Käesoleval poolaastal tegutseb Maleosakonna juhatus järgmises koosseisus: juhataja K. Kurvits (III g), abijuhataja E. Nirk (III g), laekur N. Rasumov (V prog.) ja kirjatöid J. Laurits (III g).

Maleosakonna korraldusel toimuvad nädalas kaks korda treeningtunnid, mis jätkuvad järjekindlalt ka edaspidi. On alanud ka meistervõistlused kooli meistri nimele, millest on osavõtjaid 30. Hiljuti andis viil V. Valter kooli õpilastele simultaanmaatši, mis lõppes V. Valterile õige kur-

valt: +5, —15 ja 2 viiki. Võiduprotsent 27,3. V. Valteri poolt välja pandud auhinna võitis Rago (II g) kui esimesena võitja. Tegevuskavas on meistervõistluste lõpetamine jõuluks ja välkturniir osakonna liikmete vahel. Kavatsusel on ka teise simultaanmaatši korraldamine.

Laskurosakond

Osakonna juhatus on järgmine: juhataja K. Riik-oja (II g), abijuhataja O. Sibul (III g), kirjatöid A. Rammo (4. t-kk), laekur A. Aavistu (II t-m).

Laskurosakonna tegevus algas alles pärast laske-maja avamist. Korraldatud on üks kord nädalas treeninglaskmisi.

Tehnikaosakond

Tehnikaosakonna juhatusse kuuluvad Ü. Kiho (III t-m) juhatajana, abijuh. E. Karing (IV t-k), laekurina B. Vinnal (II t-m) ja kirjat. A. Ratnik (III t-m).

On peetud kaks referaatkoosolekut. 1. okt. kõneles viil V. Mägi teemal „Valitud küsimusi metallograafiast.“ 10. dets. oli referaat „Tuukritehnikast“.

Lasketiiru avamine

28. okt. toimus meie koolide lasketiiru pidulik avamine. Külalistena viibisid avamisel Tartu linnapea kindral A. Tõnisson, Sõjaringkonna ülem kol. G. Leets, Tartu Maleva päälük kol.ltn. R. Aks ja terve rida kõrgemaid sõjaväelasi ja koolitegelasi. Kindral A. Tõnisson oma sõnavõtus rõhutas lasketiiru tähtsust laskeasjanduse arengus ja selle tähtsust omakorda meie riigikaitsetöös. Kõne lõpul lauldi hümnid. Järgnesid avalasud linnapealt, sõjaringkonna ülemalt ja direktorilt. Avamistseremooniale andis ilusa ja efektika lõpu koolide paraadmarss külaliste ja õpetajaskonna ees, kus õpilased näitasid kõrget distsipliinitaset ja hääd rivilist esinemist.

Meie koolide lasketiir on üks moodsamaid kogu Eestis, olles varustatud isegi õiseks laskmiseks prožektoritega. Lasketiiru ehitamise algatajaks ja tegelikkude tööde üldjuhiks oli dir. V. Neggo, kellele lasketiiru ehitamine oli väga südamelähedaseks ajaks. Rohket kaasabi andsid ka õpilased ise, sooritades suure osa mullatöödest, säästes seega üle 1000 krooni.

Spordiosakonna

juhatusse kuuluvad Ü. Tuulas (II g) — esimees, H. Eerme (III g) — laekur, A. Arike (I g) — sekretär, A. Till (II t-m) — kergejõust. sekts. juh., A. Aavistu (II t-m) — käsipalli sekts. juh., H. Arens (II t-m) — talispordi sekts. juh.

16. sept. korraldati kooli kergejõustiku meistervõistlused. Kogu kool kogunes hommikul kooli-õuele, kust ühises rongkäigus siirduti orkestri saatel Tamme staadionile.

Võistluste korraldus oli ladus, sest 19 võistlusalal 150 osavõtjaga viidi läbi kahe tunniga.

Võistlejad olid jagatud kolme klassi — C kl.: kuni 15-aastased, B kl.: 15—18-aastased, A kl.: 18 aastat ja vanemad.

Üldkorraldus lasus võimlemisõpetaja hr. E. Haameri õulul, kes sellega tuli hiilgavalt toime. Peale selle oli hr. E. Haamer veel lähtekohtunik ja jookside üldkohtunik. Visete kohtunikeks olid võimlemisõpetaja hr. Sutt ja ltn. Otsing. Hüpete kohtunikuks olid hr. J. Nõmmik ja ltn. Paats

Üksikalade! saavutati järgmisi tagajärgi:

C kl.: 60 m jooks: Kaugushüpe:
 1. Timma 8,4 1. Timma 4,67
 2. Kuslap 8,6 2. Rähni 4,62
 3. Matto 3. Otsason 4,44

4 · 60 m pendelsteatejooks:
 1. IV prog. — 36,3 3. II prog. — 36,5
 2. III prog. — 36,4

C klassi tagajärjed on ühtlasi ka kooli rekordeiks, sest varematest aegadest pole selles klassis tagajärgi teada.

B kl.:

100 m jooks: 2. Luksepp 11,94
 1. Ruil 12,2 3. Martin 11,71
 2. Kure 12,2
 3. Rasumov 12,5

Odavise:
 1. Hannibal 50,27 (kooli rek.)
 2. Raudla 43,02
 3. Saar 42,79

1000 m jooks:
 1. Käis 3.00,8 2. Raudla 43,02
 2. Kreideberg 3.02,0 3. Saar 42,79
 3. Rasumov 3.02,6

Kõrgushüpe:
 1. Silla 1,60 (kooli rek.)
 2. Martin 1,55
 3. Laumets 1,55

Kaugushüpe:
 1. Hansing 5,59
 1. Rämmal 13,35 (kooli2. Linsi 5,41 rekord)3. Rimmel 5,19

B klassi tagajärgedest on eriti hinnatav Hannibali odarekord 50,27 m.

A kl.:

4 · 100 m teatejooks:
 1. II t-m 50,1
 2. III g. 1. meesk. 50,3
 3. II g. 50,7

100 m jooks: 1. Laurits 12,0
 2. Nirk 12,2
 3. Valdes 12,3

Kuulitõuge:
 1. Till 14,46
 2. Hango 13,35
 3. Liiv 12,29

400 m jooks: 1. Nirk 56,2
 2. Arens 57,1
 3. Laurits 58,2

Kettaheide:
 1. Till 42,78 (kooli rek.)
 2. Liiv 38,45
 3. Arak 33,61

1500 m jooks: 1. Eerme 4.54,8
 2. Treufeldt 5.00,0
 3. Prikk 5.01,5

Odavise: 2. Aavistu 1,55
 1. Piiri 48,45 3. Piiri 1,55
 2. Kuffa 44,24 Kaugushüpe:
 3. Mäerand 44,06 1. Laurits 5,73
 Kõrgushüpe: 2. Nirk 5,58
 1. Hango 1,55 3. Hango 5,54

A klassis tuleb A. Tilli kettaheite rekordi kõrval eriti välja tõsta 400 m jooksu, kus viis meest jooksis alla 59,0.

Individaalselt tulid esikohtadele:

C klassis: Timma III prog. — 12 punktiga,
 B klassis: Rämmal II g. — 12 punktiga,
 A klassis: Nirk III g. — 19 punktiga.

Klassidest tulid võitjaks:

C klassis: IV prog. — 25,5 p.
 B klassis: I gümn. — 33,5 p.
 A klassis: III gümn. — 62 p.

Meistervõistluste üldvõitjaks tuli III gümn. klass, kes saavutas kokku 65 punkti, neist A klassis 62 ja B klassis 3 punkti.

Nende võistlustega tuleb täiel määral rahule jääda, sest meil pole mitte üksi häid tippmehi, vaid meil on ka konkurentsivõimeline spordinoorte mass.

Kergejõustikuvõistlustel kolmele esikohale tulnule anti kooli aastapäeva aktusel härra direktori poolt nägusad diplomid.

Edasi on Spordiosakonna poolt võimaldatud 12 paremal kergejõustiklasel osavõtt Lõuna-Eesti olümpiatreeneri Laidvere juhatusel tegutsevast kergejõustiklaste treening-grupist.

Alates 3. oktoobrist tegutseb kooli võimlas kergejõustiklaste talivõimlemise grupp, kuhu on koondatud 15 meie lootustandvamat kergejõustiku-noort. Võimlemist juhivad Ü. Tuulas.

Detsembri algusest peale töötab ka riistvõimlemise grupp, mille tööst võtab osa 10—15 õpilast. Grupi tööd juhivad I. Romanovitš.

Spordiosakond on edukalt osa võtnud kõigist TKSE üritustest.

Oleme seni võitnud võrkpallis H. Treffneri gümn. meeskonda tulemusega 2:0 (16:14, 15:10), Seminari meeskonda 2:0 (15:7, 15:3).

Korvpallis on meie gümn. meeskond võitnud H. Treffneri gümn. meeskonda 33:17 (poolaeg 15:11) ja keskkooli meeskond Kolledži keskk. meeskonda 35:7 (poolaeg 18:2).

Kõigi eelduste kohaselt peaksime tänava tulema uuesti TKSE meistriks.

Novembris algasid klassidevahelised võrkpallivõistlused, millest praegu on lõpule jõudnud C klassi turniir. C klassis jagunesid kohad järgnevalt: 1. I r-b. — 2 võitu, 2. III prog. ja 3. II prog.

Toimetuse: Peatoimetaja õp. pr. H. Ottas, vastutav toimetaja õp. hr. J. Konks, tegevtoimetaja I. Rebane, toimetuse liikmed: M. Port, H. Eerme, A. Kasper, Ü. Kiho, E. Lall, R. Aul, Th. Põdersoo, H. Reigo, H. Meema. Talitusjuht õp. hr. A. Kasvand.

Väärtuslik raamat on sobiv kink igal ajal ja igaihele

EESTI RAHVALESIKON on parim käsiraamat, mis vastab igale Teie küsimusele.
Ettetellimishind: kohemaksetavas rahas kr. 11.—. Vihkude kaupa makstes kr. 15.— (iga vihu ilmumisel kr. 1.50). Seni ilmunud 6 vihku.

Fr. Tuglase KOGUTUD NOVELLID. Ilmub kolmes köites umbes 1000 lehekülge.
Ettetellimishind: kohemaksetavas rahas kr. 8.50. Seni ilmunud I ja II köide.

Marie Underi KOGUTUD TEOSSED. Ilmub luksuspaberil kolmes köites.
Ettetellimishind: kohemaksetavas rahas kr. 9.—. Osade viisi tasudes kr. 10.— (tellimisel kr. 4.— ja iga köite ilmumisel kr. 2.—).

O.Ü. „NOOR-EESTI KIRJASTUS“ TARTUS, KASTANI TÄN. 38
Raamatukauplus Rüütli tän. 11. Posti jooksev arve 2232. Telefon 22-26, 34-29.

Pildiraami-tööstus

KARL LUKK

TARTUS, VÕIDU TAN. 12

Kullatud, poleeritud ja vakseeritud pildiraami- ja tapeediliistud, ovaal- ja motiivraamid. Suur väljavolik raamitud ja raamimata kinopilte.

Lilleäri

E. Järv

Tartus, Suurturg 3

Alati saadaval värsked lilli

Pärijad Ilupuud

„AKADEMILINE KOOPERATIIV“

Raamatu- ja kirjutustarvete kauplus

Tartus, Ülikooli 15. Telefon 20-63

Suurim ladu ingliskeelset noorsoo- ja muud kirjandust

Esimene Eesti Mesi-koogitööstus ja kondiitriäri

J. LILL

Tartus, Võidu 29

Telefon 29-46

Kauneid lilli

igaks sündmuseks soovitavad lilleärid

Karl Will

Tartus, Rüütli 5. Tel. 37-35
Lossi 7. Tel. 24-18

U.Ü. **„MAJA“**
JOH. TALLO & KO
Tartu, Riia 49

Soodsamalt müügil ehitusmaterjal, vesivarustuse- ja elektrisiseseaded, jalgrattad jne.

Klišeetööstus

Joh. Stüim

Tartus, Lutsu 4. Tel. 39-80

*Tööriistu,
metalle:*

vaske, uushöbedat,
alumiiniumi jne.,

*ehitus- ja maja-
pidamistarbeid*

soovitab mõõdu-
kate hindadega

V. KALJOT

Tartu, Poe 9. Telefon 32-29

Kogu pere

leiab endale va-
jaliku moe-, pu-
du- ja pesuärist

VENNAD LEPP

Tartus, Kaubahoov 2 ja 3

PAUL LALL

Tartu, Võidu 13

Asut. 1913. a.

Elektrotehnika-kaubad ja
-seadmed

„Goodyear“ autokummid

„Volta“ elektrimasinate
esindus ja ladu

Mootorjalgrattad

Suurim rohu-, värvi-, kos-
meetika- ja kummikaupade
ladu

**K.
M. JOH. PEEP**

VÕIDU 10. TEL. 31-86

Müük suurel ja väikesel arvul

*Sporditarbeid eelolevaks
spordihooajaks soovitab
suurimas valikus*

JUL. KIVASTIK

TARTUS, RÜÜTLI 8

Õpilased!

Kõige soodsami-
ni ostate õppe-
vahendeid

A. Reinholdi

Raamatu- ja kirjutusmaterjaliärist

Tartus, Suurturg 12

*Kõik õpilased ja lasteva-
nemad teavad, et*

*saadsaim ostu-
koht koalitara-
vete alal on*

K. JAIK

TARTUS, SUURTURG 11

Õpilased!

*Kõige soodsamini ostate
õppevahendeid*

F. VANATALU

ärist

TARTUS, VÕIDU 11. TELEFON 23-97

HANS RAAG

Rüütli 18

*soovitab suures vali-
kus häid kirjutus-,
joonestus- ja maali-
mistarbeid*

mõõduka hinnaga

Tartu Linnapank

Tartus, Raekojas. Telefonid 22-32 ja 31-32

Võtab raha hoiule jooksvale arvele, kindla tähtaja peale ja kuude viisi. Annab laenusid. Ostab ja müüb väärt-pabereid. Müüb R. Klassiloterii pileteid

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

Korrespondendid kõigis kodumaal linnades ja rahvarikkamates kohtades maal

S a a d a v a l h o i u k a r b i d

*Raamatud
Kirjutustarbed
Jaanestus- ja
maalimistarbed
Paberikaubad
Trükitööd
Käitetööd
Kunstnarketööd*

Oma kirjastus, pealaod

POSTIMEHE

Raamatu- ja kirjutusmaterjali-
kauplus

TARTUS, SUURTURG 16
Telef. 22-50

*Soodsaim ostukoht
kõigile*

$\frac{\text{ö}}{\text{K}}$ »Koolivara«

Raamatukauplus

Tartus, Võidu 10. Telefon 28-29

Müügil:

*Kõik õpperaamatud,
vihikuid, kladesid,
kirjutustarbeid jne.*

ED. MEKSI

Karusnaha- ja mütsiäri

Soovitab
suures valikus mitmesuguseid

*võrremitse
kaabusid
karusnahku*

Kauba tän. nr. 7

Hind 30 senti

Firma *M. Jänes*

TARTU, KAUBAHOOV 8-9-10-11-12. TEL. 25-91

KOOLIDELE

IGASUGUSEID VORMIRIIDEID, ÕPILASTE PALITU- JA
ÜLIKONNARIIDEID SOODUSTATUD HINDADEGA

*Suur valmis-üleriivaste osakond * Tallimiste vastuvõtt*

MANTLID, PALITUD, ÜLIKONNAD, JOPID

TARTU, ALEKSANDRI 1 **AKIRA** TELEFON 22-70

Suurim tööstus- ja kaubanduslik ettevõte

Tööstusosakond:

keskküte, vesivarustus ja kanali-
satsioon majadele, saunadele,
supelasutustele, meiereidele jne.
Kaevude puurimine masina jõul.

Alaline suur ladu igasugu

põllutöömasinate osadest Deering, Herkules, Massey, Harrys, W. Wood, Eckert, Plano, Beermann, Milvaukee, Osborne McCormick, Delma.

Suurim ladu küttekehasid, vanne, klosette, köögikausse, torusid ja nende ühendusosi, ventiile, kraane, pumpsid jne. jne.

Valmistame

IGASUGUSEID TRÜKITÖID MAITSEKALT

OSAHING

K. Mattieseni trükikoda

TARTU, VALLIKRAAVI 4 / TELEFONID 24-80 JA 24-97 / POSTK. 46